

JÁRDAI MAXIM
Az üzleti titok és a know-how védelme¹

Bevezetés

A XXI. században a technológia és az innováció soha nem látott gyorsasággal fejlődik, ám ezzel párhuzamosan erősödik az így keletkezett szellemi tulajdon védelmének kérdésköre is. Különösen igaz ez az üzleti titok és a know-how védelmére, ahol egyfelől az egységes szabályozás, másfelől a jogosultak védelmi eszközök tekintetében fennálló információhiánya azt eredményezi, hogy a szellemi tulajdonjogok lopása, illetve rosszhiszemű felhasználása 0 egyre növekvő probléma.² Ha elkezdjük figyelmesen tanulmányozni a világ különböző országainak a kapcsolódó jogszabályait, akkor azzal találhatjuk szemben magunkat, hogy egy őserdő növényvilágának változatosságával versengő sokféleségnek lehetünk szemtanúi. Akár azt is mondhatnánk, ahány ország, annyiféle üzleti titokra és know-how-ra vonatkozó szabályozás.

Dolgozatom három szerkezeti egységre osztható. Az első fő szerkezeti egység dogmatikai áttekintést kíván adni a know-how és az üzleti titok kérdésköréről. E fejezetben arra koncentrálok elsősorban, hogyan definiálhatjuk a vizsgált jogintézményeket; másodsorban arra, hogy az így nyert definíciók alapján hol tudjuk elhelyezni ezeket a magánjog keretein belül. Ez a rendszertani helykijelölés ugyanis, mint arra rámutatok, nagymértékben meghatározza, milyen védelmi eszközök felhasználására nyílik lehetőség jogsértés esetén.

A második fő szerkezeti egység dolgozatom összehasonlító magánjogi része. A know-how definiálásának és szabályozásának a kérdésköre nem rendelkezik nagy történeti háttérrel. Ebből kifolyóan nem nélkülözhető más országok szabályozását vizsgálata annak érdekében, hogy megfelelő viszonyítási pontokat, valamint alternatív megoldási lehetőséget tudjak találni a hatályos magyar szabályozást érintő kutatásaimhoz.

Természetesen egy, a témát akár szélesebb körben áttekintő dolgozat kereteit is szétfeszítené, ha a világ összes országának hatályos normaanyaga és szabályozási struktúrája a vizsgálat részét képezné, ugyanakkor az üzleti titok és a know-how oltalma körében meglátásom szerint kevésbé lett volna szerencsés csak Európára vagy azon belül egy vagy több országra, esetleg pusztán egy másik kontinensre szorítkozni, mert akkor a munka olvasása folyamán kapott kép lett volna túlságosan töredezett.

Végül választásom az Amerikai Egyesült Államokra és Japánra, Oroszországra és Kínára, illetve az Európai Unióra és ennek egyes tagállamaira esett. Az első országpárt azért választottam, mert e két ország a technológiai innováció

¹ A dolgozat a XXXII. Országos Tudományos Diákköri Konferencia Állam- és Jogtudományi Szekciója Polgári Jog II. tagozatában szerepelt. Konzulens: Dr. Faludi Gábor, egyetemi docens, Dr. Grad-Gyenge Anikó, egyetemi docens

² Citizens summary EU proposal – Protecting trade secrets

http://ec.europa.eu/internal_market/iprenforcement/docs/trade-secrets/131128_citizens-summary_en.pdf

megkérdőjelezhetetlen élharcosa, ahol ráadásul az üzleti titok és a know-how a mindennapi bírósági gyakorlatban is égető problémaként jelentkeznek. A második pár, kiemelésének háttérében az állt, hogy ezek azok az államok, amelyek a világ többi részétől merőben eltérő szabályozással rendelkeznek. Ez különösen tanulságos lehet a konklúzió levonása körében, hiszen ezek az országok e kérdéskörben olyan utat járnak, amiből mi is okulhatunk, illetve ötleteket gyűjthetünk. A harmadik csoport már csak hazánk geopolitikai helyzetéből adódóan is megkerülhetetlennek tűnt: az Európai Unió és ennek egyes tagállamainak a szabályozása az, amely kimutatható mértékben a magyar jog normaanyagára is a legközvetlenebb és talán egyben a legnagyobb hatással is volt és van. Az Unió szabályozásának témaköre külön aktualitással is bír, hiszen a Bizottság 2013. november 28. nyújtotta be az üzleti titok és a know-how szabályozásáról szóló irányelv-javaslatot.

Mindazonáltal csonkának érezném ezt a dolgot akkor is, ha nem szólnék a magyar szabályozásról. Ennek külön érdekessége, hogy a jogszabály, mely a know-how és az üzleti titok definícióját tartalmazza, a 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről (a továbbiakban: Ptk.) idén, 2014. március 15. lépett hatályba. Ezzel a magyar jogalkotó egy több mint évtizedes vitára tett pontot.

Ami vizsgálódásom tárgyának, azaz az üzleti titok és a know-how védelmének a konkrét dogmatikai háttérét illeti, itt próbáltam arra a kérdésre koncentrálni, amelynek a megválaszolására az amerikai bíróságok is törekedtek a XX. század folyamán: *„az üzleti titok a tulajdonjognak vagy a személyiségi jogoknak a részét képezi, és lehet-e a magánjogi keretrendszeren kívül más megoldási út?”*

Azért tartom ezt a kérdést meghatározónak, mert az, hogy az adott országban a jogalkotó melyik paradigmához csatlakozik vagy ezeknek milyen mértékű kombinálását választja, befolyásolja a leglényegesebben azt is, hogyan definiálja a know-how-t, elválasztja-e például az üzleti titoktól, és saját definíciójára „építve” milyen jogi megoldásokat tud találni ennek az intézménynek a védelme szempontjából.³ A piaci szereplők és a forgalom biztonsága szempontjából nem mellékes: hogy mely jogszabályokban szabályozza a jogalkotó a megjelölt intézmény fogalmát és védelmét, mi a felróhatóság mércéje, melyek a védelmet kizáró körülmények, mely magatartást rendeli büntetni a nemzeti jog, és ehhez milyen eszközöket ad a jogosult kezébe.

³ Ezt a dualizmust az üzleti titok és a know-how megközelítésének szempontjából szemléletesen ábrázolja az új Polgári Törvénykönyv szerkesztőbizottsági tervezete kapcsán 2006-ban lezajlott tudományos vita, melynek két résztvevője BOBROVSZKY Jenő, a *„Rejtélyek és fortélyok”* című tanulmány szerzője és BOYTHA György, az akkori szerkesztőbizottság tagja volt, aki BOBROVSZKY tanulmányára válaszként hirdette meg az Igazságügyi Minisztérium honlapján *„Reflexiók Dr. BOBROVSZKY Jenő *„Rejtélyek és fortélyok”* című tanulmányához”* című munkáját. A két mű szabadon elérhető itt:

[http://www.mic.org.hu/forum/Know-how-Bobrovsky%20 1 .pdf](http://www.mic.org.hu/forum/Know-how-Bobrovsky%201.pdf)

<http://www.mic.org.hu/forum/reflexiok.pdf>

1. Know-how a keresztúton: miről és hol?

1.1 A know-how definíciója:

József Attila - Ne légy szeles...

„Ne légy szeles.

*Bár a munkádon más keres –
dolgozni csak pontosan, szépen,
ahogy a csillag megy az égen,
úgy érdekes.”*

1935–1937

József Attila versének mondanivalója nemcsak a konkrét munkára, de minden tevékenységre, így a jogi fogalmakra is egészen biztosan igaz. Nem tudunk úgy elindulni, elkezdni elmélkedni, vitatkozni, ha nem tisztázzuk, hogy mi is beszélgetésünk tárgya pontosan. És efelett semmiképpen sem szabad „elviharzani”.

A know-how ebből a szempontból kemény dió, hiszen első pillantásra is megállapítható, hogy ez a jogintézmény nem ezeréves hagyományokkal rendelkező, a közfelfogásba is szervesen beépült, hanem egy merőben új, a jogtudósok és egyéb szakértők számára is bizonytalan határokkal rendelkező fogalom. Addig viszont, amíg megmarad a know-how „fekete varázsdoboz” jellege, addig nemcsak az olyan elméleti követelmények, mint az előreláthatóság és a jogbiztonság csorbulnak, de a piaci szereplők bizalma is. Ez az állapot pedig teljesen összeegyeztethetetlen egy innovációra és technológiai fejlődésre alapuló társadalom kiépítésének az eszméjével.

Első lépésként fontos elhatárolni a know-how-t az üzleti titokvédelemtől. Az üzleti titokvédelem nem más, mint egy jogi mechanizmus, mely lehetőséget ad arra, hogy megvédjük magát a know-how-t, mely a gazdasági értékkel bíró információt hordozza magában.⁴ Kérdés, hogy lehet-e különbséget tenni a know-how és az üzleti titok között. Ebből a szempontból kiindulási pont lehet a francia dichotóm rendszer, amely különbséget tesz a gyártási és az üzleti titkok között. A gyártási titkok azok a titkok, amelyekre a legtöbbször asszociálunk, amikor know-how-ról van szó – laboratóriumi naplók, tesztadatok, algoritmusok, számítógépi forráskódok, az anyag vegyi összetételének képletei, keverékreceptek, alkatrészjegyzékek, gyártási, folyamatvezérlési, összeszerelési, minőség-ellenőrzési, csomagolási, tárolási, karbantartási módszerek, kezelési kézikönyvek, ütemtervek, prototípusok, használati minták, integrált áramkörök tervei.⁵ A gyártási titkokon belül meg lehet még különböztetni súlyuk, bonyolultságuk és jellegzetességeik alapján a szabadalmazható és a nem szabadalmazható ismereteket. A kereskedelmi titok köreibbe soroljuk mindazokat a titkokat, melyek sokkal inkább a tágabban értelmezett információnak felelnek meg és így jellegükben közelítenek a magántitokhoz. Például: üzleti stratégiára vonatkozó információk, marketing tanulmányok, eladási módszerek, értékesítési „trükkök”, fogások, fortélyok, szerződési formák, költségelemzések,

⁴ BOBROVSZKY Jenő „Rejtélyek és Fortélyok” 4. o.

⁵ BOBROVSZKY 11. o.

ármegállapítások, áruterítési módok, üzleti ütemtervek, táblázatok, fogyasztói elemzések, hirdetési stratégiák és elemek, szállítói és megrendelői jegyzékek, kliens adatbázisok.

A magyar Ptk. védett ismeretként fordítja a know-how-t, ugyanakkor a francia jog az egyetlen a magyar jogon kívül, ahol lefordították ennek az intézménynek a nevét (savoir-fair). Bobrovsky Jenő „Rejtélyek és fortélyok” című írásában megemlíti többek között azt is, hogy „A 80-as években történt, hogy valaki egy szakmai vita kapcsán javasolta a know-how magyar megfelelőjének „fortély” kifejezést. Ez sugall valamit a lényegből, de talán ravasz, tréfás hangulata miatt nem terjedt el.”⁶ és „A fortélyra rímelő finnugor gyökerű, de nyelvújítás-kori szavunk, a rejtély meg az üzleti titok lényegéből sejtet meg valamit olyan jelentésekkel, mint valami, amit eltakartak, befedtek, eldugtak, ellepleztek, ami tilos, titkos, sőt elvárásolt.”⁷ Látszik, hogy a know-how sokkal inkább a bevett és később szabályozott gyakorlatnak az elnevezése, mint konkrét, önmagáért beszélő fogalom.

A hatályos Ptk. a know-how-t és az üzleti titkot következőképpen definiálja: „(1) Üzleti titok a gazdasági tevékenységhez kapcsolódó minden nem közismert vagy az érintett gazdasági tevékenységet végző személyek számára nem könnyen hozzáférhető olyan tény, tájékoztatás, egyéb adat és az azokból készült összeállítás, amelynek illetéktelenek által történő megszerzése, hasznosítása, másokkal való közlése vagy nyilvánosságra hozatala a jogosult jogos pénzügyi, gazdasági vagy piaci érdekét sértené vagy veszélyeztetné, feltéve, hogy a titok megőrzésével kapcsolatban a vele jogszerűen rendelkező jogosultat felróhatóság nem terheli.” Tehát a Ptk. öt fogalmi elemet állít fel:

1. A gazdasági tevékenységhez kapcsolódás.
2. A titkosság, melynek mércéje az, hogy
 - a. a know-how tárgya ne legyen közismert vagy
 - b. az érintett gazdasági tevékenységet végző személyek számára könnyen hozzáférhető.
3. Taxatív felsorolás, hogy mi lehet a know-how tárgya – tény, tájékoztatás, egyéb adat és azokból készült összeállítás.
4. E jog megsértése sérti vagy veszélyezteti a jogosult pénzügyi, gazdasági vagy piaci érdekét.
5. Az adott esetben elvárható magatartás alapelvét is integrált formája.

Kiemelendő, hogy e definíció szerint nemcsak a klasszikus értelemben vett titkosság lehet e jog alapja, hanem akár az is, ha közkincsben lévő információkból állít össze a know-how-t a jogosult, mely megoldás viszont bonyolultsága vagy egyedisége alapján nem közismert és nem is válhat komolyabb erőfeszítések nélkül azzá.

A know-how alakulását nemcsak a magyar Ptk. befolyásolja, de egy nemzetközi egyezmény is a The Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (a továbbiakban: TRIPS⁸). A TRIPS 39. cikk 1. és 2. bekezdése

⁶ BOBROVSKY 1. o.

⁷ U.o.

⁸ Kihirdetve: 1998. évi IX. törvény 1. C) melléklet 39. cikkében

szabályozza az üzleti titkot:

„1. A tisztességtelen versennyel szembeni hatékony védelemnek a Párizsi Konvenció (1967) 10. bis Cikkében előírt módon történő biztosítása során a Tagok oltalmat biztosítanak a 2. pont szerint nyilvánosságra nem hozott információnak és a 3. pont szerint a kormányok vagy kormányzati szervek rendelkezésére bocsátott adatoknak.

2. A természetes vagy jogi személyeknek lehetőséget kell adni arra, hogy a jogosan ellenőrzésük alá tartozó információnak a tisztességes kereskedelmi gyakorlattal ellentétes módon, 175 hozzájárulásuk nélkül mások által való megszerzését vagy felhasználását és nyilvánosságra hozatalát megakadályozzák mindaddig, amíg az ilyen információ:

- titkos abban az értelemben, hogy mint egységes egész vagy elemei bármely megjelenése és összeállítása általánosan nem ismert, vagy könnyen nem ismerhető meg az olyan körökben mozgó személyek számára, akik rendes körülmények között az említett információval foglalkoznak;
- kereskedelmi értékkel rendelkezik, mivel titkos; és
- titokban tartása érdekében az adatok felett ellenőrzés gyakorlására feljogosított személy a körülményekhez képest ésszerű lépést tett.”

A TRIPS alapvetően az információfogalommal operál, amikor az üzleti titok tárgyát határozza meg. E megoldás mellett érvel Bobrovsky Jenő is,⁹ az információ mint fogalom univerzális felhasználhatóságát kiemelve. Továbbá Bobrovsky, szintén a TRIPS-ből levezetve három feltételt szab a know-how-nak: közkincshez nem tartozás, kereskedelmi érték és titokban tartás.¹⁰ Véleményem szerint viszont egy ilyen tág know-how definíció igen beláthatatlan következményekhez is vezethet. Csak példaként: bármelyik híresség magántelefonszáma üzleti titok lenne (nem közkincs, van kereskedelmi értéke és titokban tartják). Egyben az ilyen tág értelmezés éppen azt az *easy patent* veszélyt idézné elő, amelynek kockázatára a szerző a korabeli jogalkotó figyelmét is felhívta.

Bobrovsky Jenő írására reagált Boytha György „Reflexiók Bobrovsky Jenő „Rejtélyek és fortélyok” című tanulmányához” munkájában¹¹. Boytha művében a know-how tulajdonjogi megközelítésű múltjára hívja fel a figyelmünket, illetve művének konklúziójában szintén megad egy know-how definíciót:

„(1) A törvény kizárólagos jogot biztosít a más jogcímen védelem alá nem eső, titkos és gazdaságilag értékes, műszaki, kereskedelmi vagy szervezési feladat kivitelezéséhez lényeges és azonosíthatóan meghatározott, gyakorlatban szerzett ismeretek megismerésének, nyilvános közlésének és felhasználásának engedélyezésére, ha az ilyen ismeretek titokban tartása érdekében a jogosult az ésszerűen szükséges intézkedéseket megtette. A jogsértő nem felel, ha bizonyítja hogy úgy járt el, ahogy az az adott körülmények között általában elvárható.

(2) A gyakorlati ismereteken biztosított kizárólagos engedélyezési jog azt a személyt illeti, aki magának az ismeretet személyesen, tapasztalatok értékelésével, illetve munkaviszony alapján vagy jogot átruházó szerződéssel megszerezte.

(3) Nem terjed ki a kizárólagos jog más által önállóan szerzett azonos vagy

⁹ BOBROVSKY 12. o.

¹⁰ U.o. 13. o.

¹¹ BOYTHA György „Reflexiók Dr. Bobrovsky Jenő „Rejtélyek és fortélyok” című tanulmányához”

lényegében hasonló ismeretek védelmére, beleértve más jogosan hozzáférhető termékének vagy szolgáltatásának elemzésével szerzett ismereteket.

(4) Megszűnik a jogvédelem, ha a gyakorlati ismeret kiterjedt felhasználása révén közismertté vagy az érintett szakmában könnyen hozzáférhetővé válik.”¹²

Boytha know-how definíciója merőben eltér a hatályos Ptk. vagy Bobrovsky megközelítésétől. Boytha magas fokú precizitással írja körül a know-how fogalmát, alapvetően egy negatív definiálást alkalmazva. Míg Bobrovskynál a hangsúly a TRIPS-nek megfelelő jogi védelmi szint kiépítésén van, és ennek érdekében egy igen absztrakt know-how fogalommal operál, addig Boytha – a jogintézmény tulajdonjogi hagyományaira is tekintettel –¹³ sokkal szigorúbban húzza meg a know-how határait, amit természetesen az is indokol, hogy Boytha az egyetlen¹⁴, aki a magyar szellemi jog újrakodifikációjával foglalkozó jogtudósok közül nem kíván szakítani a kizárólagos jogra épülő hézagmentes védelemmel.

1.2 A szellemi és iparjogvédelmi jogok újragondolása

A Ptk. kodifikációja körül heves vitákat szítottak a korábban szellemi alkotások néven ismert, ma szellemi és iparjogvédelmi jogok fejezet címet viselő alaki és tárgyi kérdései. A vitának a magját a következő kérdés okozta: a jogtudomány a szellemi jogok fejlődésének során felismerte, hogy ezek a jogok nem sorolhatóak egyértelműen sem a személyiségi jogok, sem a klasszikus értelemben vett tulajdonjog körébe. Jogpolitikai kérdés, hogy egyes országokban merre tolják el a mérleget, illetve teszik ezt nemcsak a szellemi jogok mint olyan terén, de az egyes konkrét oltalmi formák esetében is. Magyarországon – ahogyan a világ sok más táján –¹⁵ sokáig a tulajdonjogi felfogás mellett tették le voksukat. Ma már viszont eljutottunk oda, hogy egyes jogtudósok kimondottan a szellemi alkotások és így a szellemi jogok mint személyiségi jogok felfogása mellett érvelnek.¹⁶

A magyar jogirodalomban talán az egyik legmeggyőzőbb érvelés az üzleti titok személyiségi jogként való kezelése mellett Görög Márta monográfiájában lelhető fel: „Véleményem szerint a kodifikáció során megjelent ezen szándékok hatékonyan elősegíthetik a know-how jogintézményi jellemzőinek jogalkalmazási gyakorlat általi formálását. Eredője – felfogásom alapján – a személyhez fűződő jogok védelmét garantáló generálklauzula, a személyhez fűződő jogi katalógus lezáratlan volta. A szellemi alkotások a személyiségi szférából nőttek ki, az alkotó személyiségének külvilág felé való megnyilvánulásai, know-how keretében élet-, munkatapasztalatának belső tudattartalom, illetve rögzített formában jelentkező lenyomatai. Az általános személyiségi jog, annak védelmének elismerése, a védelem garanciái biztosítják a know-how védelmének magánjogi kódexbeli alapját.”¹⁷

¹² BOYTHA: *Reflexiók*, 35. o.

¹³ Bővebben BOYTHA György: *A szellemi alkotások joga és az új Ptk.* (PJK 2000/2., 46-56. o.)

¹⁴ GRÁD-GYENGE Anikó: *Búcsú a szellemi alkotások jogától? – A szerzői jog és az iparjogvédelmi oltalmi formák polgári jogi védelme a magyar magánjogban*, 4. o. [14] lábjegyzet.

¹⁵ Pl.: USA. Erről lásd bővebben dolgozatom II. fejezetét, mely a know-how védelmének nemzetközi összehasonlításáról szól.

¹⁶ GÖRÖG Márta: *A know-how jogi védelmének alapvető kérdései*, (Budapest: HVG – ORAC) című könyvében talán a legteljesebben és meggyőzőbben mutatja be a szellemi alkotások melletti érvrendszert.

¹⁷ GÖRÖG Márta, 2012, 22. o.

Ugyanakkor ezzel homlokegyenest szembemegy Ficsor Mihály, aki a Ptk. kodifikációhoz írt javaslatában¹⁸ egyrészt piacgazdasági igénynek, másrészt a magyar szerzői jogi hagyományban és az európai jogfejlődésben világosan kirajzolódó tendenciák tagadásának tekinti a szellemi tulajdonjog koncepciójának elvetését. FICSOR rámutat arra, hogy a szellemi tulajdonjog koncepciójának tagadása „az előző gazdasági és politikai rendszer terhes hagyatékaként nehézkedik ma is az iparjogvédelemmel és a szerzői joggal kapcsolatos közgondolkodásunkra.”¹⁹ Emellett követi Boytha György érvelését Ficsor is, mikor a szellemi tulajdonjog koncepciójának egyfajta legitimációjaként mutatja be e jogterület történelmi fejlődését.

Véleményem szerint azonban, mikor Ficsor és Boytha e típusú érvelését olvassuk, fontos egy olyan érvet is eszünkben tartani, amelyet Bacher Vilmos fogalmazott meg: „A magánjog struktúrája már történelmileg kialakult, amikor a múlt század második felében kifejlődött és általánossá vált a szellemi alkotásokra vonatkozó tételes jogi szabályozás”²⁰. Tehát a római jog óta tartó magánjogi hagyományok kereteibe kell valahogyan beilleszteni a szellemi jogokat. A kérdés inkább az, hogy ez lehetséges-e egyáltalán.

Szladits Károly²¹ rögzíti világosan, miért kell a szellemi jogokat elhatárolni a személyiségi jogoktól: „A személyiségi jogokat és az eszmei tulajdont azért kell egymástól különválasztanunk, mert míg a személyiségi jogok a védett személytől el nem választhatók, addig az eszmei tulajdon körébe tartozó jogok a magánjogi forgalom (átruházás, terhelés) tárgyai lehetnek akár csak a dologi jogok.”

Később pedig „Az eszmei tulajdon” cím alatt a következőket fejti ki: „Tulajdon tárgya csak dolog (testi tárgy) lehet. Vannak azonban a dolgokon kívül más nevű eszmei javak is, amelyek tekintetében a törvény az arra jogosultnak a tulajdonhoz hasonló kizárólagos hatalmat (abszolút jogot) biztosít. Ily értelemben beszélhetünk eszmei tulajdonról. E kizáró jogokat általában az jellemzi, hogy bizonyos gondolati terméket (jellemző formában megnyilvánuló eszmét) részesítenek védelemben. Ezek a jogok mintegy középen állnak a dolgokra irányuló tulajdonjog és az ember személyiségének közvetlen jogi oltalma, vagyis a személyiségi jogok között. Az eszmei javak egyúttal gazdasági javak is, a rájuk vonatkozó jogok forgalomképes, vagyoneértékű jogok, vagyis lényegükben vagyoni jogok.”

Szladits gyönyörű fogalmi tisztasággal választja el a szellemi tulajdonjogokat a személyiségi jogoktól, ugyanakkor a klasszikus dolog fogalmától is elhatárolva, vagyoni jogként definiálja ezen „eszmei javakat”. Ezt az érvelést erősíti Eörsi-Világhy-szerzőpáros is „Polgári jog”²² című tankönyvükben: „A törvény e rendelkezéséhez fűzi az elmélet azt a következtetést: valójában a helyzet nem úgy áll, hogy a tulajdonjog tárgya lehet minden, ami a polgári jog értelmében dolognak minősül, hanem dolognak minősül jogi értelemben mindaz, ami a tulajdonjog tárgya lehet. A dolog,

¹⁸ FICSOR Mihály Zoltán: *A szellemi tulajdon és a Ptk.* (PJK, 2001/2., 27-30. o.)

¹⁹ U.o. 2. old.

²⁰ DR. BACHER Vilmos: *A szellemi tulajdon jogi védelme és a Ptk.* (PJK, 2000/3., 23-32. o.)

²¹ SZLADITS Károly: *A magyar magánjog vázlat.* Grill Károly Könyvkiadó Vállalat, Budapest, 1937. – idézte BACHER Vilmos.

²² EÖRSI Gyula - VILÁGHY Miklós: *Magyar polgári jog I–II.: egyetemi tankönyv.* Tankönyvkiadó, Budapest, 1962. 1001 p., I. 285. o. – idézte BACHER Vilmos.

mint polgári jogi kategória tehát valójában a tulajdonjog tárgyának az elvont kifejezése." Mindezekből világosan következik, hogy eszmei javak felett is állhat tulajdonjog.

Felmerül a kérdés, hogy ezen esetben mi a különbség a klasszikus tulajdonjog és a szellemi tulajdonjog között, illetve hogyan jelenik meg a szabályozásban a szellemi tulajdon „szellemi”, azaz személyiségünkéből fakadó része?

Véleményem szerint erre a dilemmára a legjobb választ Boytha György szellemi termék tana adja. Boytha kiemeli, hogy a szellemi alkotások heterogén jelleggel bírnak, tehát ebbe a körbe nem csupán alkotás természetű termékek (pl. művek, szabadalmazható találmányok, ezek törvényi fogalmát nem kimerítő ipari vagy használati minták, félvezető áramkörök topográfiai, újítást jelentő műszaki illetőleg szervezési megoldások), hanem teljesítmények (pl. előadás, hangfelvétel, vezetékes vagy vezetékek nélküli műsorszolgáltatás, filmalkotás rögzített formába öntése, adattár létrehozása és működtetése, az angol jogban a tipográfiai elrendezés is), árukra, szolgáltatásokra vagy vállalatokra vonatkozó sajátos jelzők (pl. védjegy, földrajzi árujelző, kereskedelmi név), ismeretté szűrt tapasztalatok (know-how) is beletartoznak.²³ Ezen belül egy további elhatároláshoz vezet, hogy az adott terméknek szubjektíven eredetinek és elválaszthatatlanul a létrehozójuk személyéhez kapcsolódónak vagy objektívan újnak kell lenniük. A termék szó pedig véleményem szerint tökéletesen visszaadja a definiálni próbált jogterület tárgyainak közös jellemzőjét – „nem dologi termékek létrehozására közvetlenül irányuló szellemi munka”²⁴ eredménye, azaz szellemi termék.²⁵

1.3 A know-how helye a szellemi termékek között

Jelenleg a Ptk. az üzleti titkot és a know-how-t a többi szellemi terméktől külön, a magántitok után közvetlenül, a személyiségi jogok között szabályozza. Ugyanakkor, ha visszatekintünk Ficsor Mihály által adott szellemi tulajdon tárgyainak definíciójára, mely szerint „szellemi tulajdon tárgyai azok a szellemi javak (műszaki szellemi alkotások, árujelzők, művek, szomszédos jogi teljesítmények), amelyeket a jogi szabályozás – speciális oltalmi formák révén, előre megszabott feltételekkel – a közkinccs köréből időlegesen kivon”, akkor láthatjuk, hogy ennek a leírásnak a know-how egyetlen egy pontban nem felel meg, mégpedig az időleges kivonás feltételének, hiszen a know-how-nak nincsenek időbeli korlátjai.

A know-how-nak mint tulajdonjog tárgyának jellegét még egy feltétel akadályozza. A Ptk. 2:47. § (2) bekezdése meghatározza azokat az eseteket is, amikor nem lehet hivatkozni az üzleti titokvédelemre: „E védelemre nem lehet hivatkozni azzal szemben, aki a védett ismerethez vagy az azt lényegében helyettesítő hasonló ismerethez

a) a jogosulttól független fejlesztéssel vagy

b) jogszerűen megszerzett termék vagy jogszerűen igénybevett szolgáltatás vizsgálata és elemzése útján jutott hozzá.”

²³ BOYTHA PJK 2000/2., 9. o. 3.1. pont

²⁴ BOYTHA PJK 2000/2., 9. o. 3.2. pont

²⁵ Ezzel ellentétes vélemény olvasható – FICSOR Mihály PJK, 2001/2., 2. o.

A know-how értékét alapvetően annak különlegessége, egyedisége adja, hiszen pont azért védi és tartja titokban a jogosult az üzleti titokvédelem tárgyát. Viszont a fentebb idézett a) és b) pont alapján fennállhat az az eset is, amikor egy információhalmazt, egy know-how-t egyszerre többen is birtokolnak, akár az is megtörténhet, hogy nem is tudnak egymásról (ez már csak az alapvető titkosság miatt is valószínű). Mivel egyszerre többen birtokolnak egy szellemi javat, de ezt nem közösen teszik, ezért a tulajdonjog egyik esszenciális részjogosítványa válik elérhetetlenné a jogosult számára – a tág értelemben vett rendelkezés joga.²⁶ Nincs kizárólagos hatalma a know-how tekintetében legfontosabb kérdésben – hogy közkinccsé váljon-e a know-how. Abban sem tud dönteni, hogy ne szabadalmaztassa-e az adott eszmei javat (természetesen arra az esetre gondolva, amikor a know-how értéke, eredetisége, komplexitása eléri a szabadalmaztathatósági szintet).

A know-how esetében tehát nem beszélhetünk tulajdonjogról, hanem csupán birtokról. Jelenti-e ez ugyanakkor azt, hogy a know-how kiesik a szellemi termékek köréből?

Véleményem szerint a know-how nem esik ki e körből, mivel ugyanúgy, ahogyan a többi szellemi termék is, egyetlen szellemi munkafolyamat, a tapasztalathalmazás eredménye. Álláspontom mellett szól az is, hogy sokszor a know-how alternatívaként szolgál más oltalmi formákkal szemben, hiszen olyan előnnyel is bír, mellyel egyetlen másik oltalmi forma sem – ez pedig az időbeli korlátlanúság.

Azért is nevezhető furcsának a know-how mostani elhelyezése a Ptk.-ban, hiszen – bár nem bír a tulajdonjogi jegyekkel ez a jogintézmény – ettől függetlenül a többi oltalmi formához képest a legkevésbé kapcsolódik az alkotóhoz, annak személyiségéhez. A know-how könnyen átruházható, betanítható. Ezenkívül jól mutatja az alkotótól való elszakadását a know-how időbeli korlátlanúsága, hiszen ma már sok olyan know-how-nak minősülő szellemi terméket ismerünk, mely messze túlélte eredeti megalkotóját (pl. a Coca-Cola receptje).

1.4 Know-how: Jössz vagy mész?

Dolgozatom során arra koncentráltam, hogyan lenne kívánatos a gazdasági szereplők, illetve az innovációba befektetők számára szabályozni az üzleti titok és a know-how védelmét. Az így kapott kép azonban nem lenne teljes, ha nem vizsgálnám meg a barikád másik oldalán található felet – a felhasználókat, a vásárlókat.

Felmerül a kérdés, mi a kívánatos, célszerű elvárás ösztársadalmi szempontból a szellemi tulajdonnal szemben? Van-e egyáltalán ilyen, és ha igen, akkor figyelembe kell-e venni? Véleményem szerint a jogalkotó Magyarországon és egyéb államokban is a szellemi tulajdonjogok szabályozásának módjával pozitívan válaszol ezekre a kérdésekre. Intuitív szinten is érzékelhető, hogy egy tudásorientált,

²⁶ Ptk. 5:13. § [A tulajdonjog]

(1) A tulajdonost tulajdonjogának tárgyán – jogszabály és mások jogai által megszabott korlátok között – teljes és kizárólagos jogi hatalom illeti meg.

(2) A tulajdonost megilleti különösen a birtoklás, a használat, a hasznosítás, a hasznok szedésének és a rendelkezés joga.

dinamikusan fejlődő társadalom létrehozásának feltétele az, hogy a felhalmozott szellemi tőke legyen transzparens, mindenki számára könnyen és gyorsan elérhető. A tudásmegosztás generálja és biztosítja az állandó innovációt, a fejlődés szellemét egy adott társadalomban, és ezt tovább erősíti az így létrejött versenyhelyzet. Az olyan oltalmak példáján, mint a szabadalom, tisztán követhető a jogalkotó azon kívánsága, hogy akár mesterséges monopolhelyzetet is biztosítson az alkotó számára azért, hogy elősegítse a további innovációs folyamatokat.

Miben áll ez a segítségnyújtás? Először is a monopolhelyzet megengedi az alkotónak, hogy befektetései megtérüljenek, illetve hogy olyan profitra tegyen szert, mely számára ezt a befektetést még kívánatosabbá teszi. Viszont a monopolhelyzet időbeli korlátja, és az a tény, hogy a szabadalom esetén az alkotás mivolta, jellegzetességei és az ötlet maga már a monopolhelyzet fennállásának ideje alatt is bárki számára elérhető, azt eredményezi, hogy a többi alkotó már a szabadalmaztatás pillanatában inspirációt nyerhet az új alkotásból, ezzel is erősítve a versenyt.

A know-how esetében nem annyira kézzelfogható a fenti társadalmi hasznosság. Bobrovszky²⁷ rá is mutat a quid-pro-quo hiányára. Ez azért is aggályos, hiszen a know-how ez által egy ellenszolgáltatást nem igénylő, monopol kikapuvá válhat.

Figyelemre méltó Boytha György²⁸ azon ellenérvelése, hogy a köz érdeke nem feltétlenül az ötlet feltétlen közkinccsé válása, hanem annak maximális kihasználása. Boytha továbbá kiemeli, hogy az innováció fő hajtóereje az ösztönzés és a jutalmazás elve, e két elv pedig az üzleti titok és a know-how esetében meg is valósul.

Véleményem szerint viszont a titok fel nem tárásával az a probléma, hogy a jutalmazás és az ösztönzés elvén kívül van még két másik oszlopa is az innovációnak – az egymás műveiből való tanulás és a fejlődési verseny, mely csak a transzparens tudásfelhalmozás esetén adott. Ha elfogadjuk azt, hogy a mai európai jogpolitikai ideológia a versenyt és az innovációt a legfontosabb céljai közé sorolja, akkor felmerülhet az a kérdés, hogy egy olyan jogintézmény, mint a know-how, mennyire kompatibilis ezekkel az értékekkel. De lege ferenda kitekintésként arra is érdemes gondolni, hogy kell-e az Európai Uniónak egy olyan intézményrendszer, mint az Egyesült Államokban üzemeltetett Statutory Invention Registration. Ennek az intézménynek a célja, hogy a sem szabadalmazni, sem titokban tartani nem kívánt találmányokat defenzív publikációként lehessen nyilvánosságra hozni és így közkinccsé tenni.²⁹

2. A két technológiai óriás: USA és Japán

2.1 Amerikai Egyesült Államok

Dolgozatom tekintetében meghatározónak tartom ezt a részt, mivel véleményem

²⁷ BOBROVSZKY: „Rejtélyek és fortélyok”, 21. o.

²⁸ BOYTHA: *Reflexiók* 9. o.

²⁹ BOBROVSZKY, 2006, 36. o.

szerint a jelenlegi üzleti titok és know-how szabályozások közül az Amerikai Egyesült Államoké nevezhető messze a legletisztultabbnak, legpontosabbnak, és ami a legfontosabb – a legbiztonságosabbnak a piaci szereplők számára.

Az alapvető kérdés, amelyet megfogalmazott az amerikai jogirodalom és a bírói gyakorlat is, a következő: az üzleti titok a tulajdonjognak vagy a személyiségi jogoknak a részét képezi?³⁰ Erre a kérdésre válaszolta azt 1981-ben az utahi fellebbezési bíróság, hogy: „*valamely kereskedelmi titok, legyen az titkos formula, eljárás, minta, eszköz, információ együttes vagy egyéb, a többségi vélemény szerint tulajdonnak tekintendő, a jogosultjának (owner) hatalmával, hogy a világ kizárásával használja azt vagy úgy tegyen vele, ahogyan kívánja. Mint tulajdoni jog (property right), a kereskedelmi titok védelemben részesül eltulajdonításával (appropriation) vagy a jogosult hozzájárulása nélküli használatával szemben. A kereskedelmi titok a szellemi tulajdon típusa, valójában (in effect) tulajdonjog felfedezett ismereten (discovered knowledge)*”³¹ Ebből tisztán kivehető, hogy a bíróság a leírásnak megfelelő üzleti titkot és know-how-t alapvetően tulajdonként kezeli.

Ebből adódóan viszont felmerülhet az a kérdés is, nem következik-e ebből, hogy az üzleti titok és a know-how beletartozik a „dolog” kategóriájába? Erről a kérdéstről a legteljesebben R. M. W. Dias értekezett, aki szerint a „tulajdon” fogalma csak azokhoz a legálisan védett érdekekhez kapcsolható, melyek a „dolog” jogait érintik, materiálisakat avagy sem. Logikusan a nem materiális érdekekhez tartozik immár az összes privilégium, tehát egy ilyen tág fogalom meghatározás már az összes jogot, melyhez érdekünk fűződik, a tulajdonjogok közé sorolná, viszont teljesen egyértelmű, hogy nem lehet tulajdonjogunk a jó hírnevünkre vagy a testi épségünkre. Ebből következik, hogy a tulajdonjog csak egy része a jogainknak, és csak azon állhat fenn, melyeket a nem jogi felfogásban is dolgoknak tartunk.³² Ezt egészíti ki szerencsésen a híres Ruckelshaus ítélet³³ indoklásának III. részében a Szövetségi Legfelső Bíróság: „*a kereskedelmi titok nem dologi (intangible) természete miatt az azon fennálló tulajdonjog (property right) terjedelmét annak a terjedelme határozza meg, amelyben a kereskedelmi titok jogosultja (owner) a mások számára való feltárással kapcsolatos érdekét védi.*” Korlátként jelöli továbbá, hogy: „*Ha egy személy mások számára feltárja kereskedelmi titkát, akik nincsenek kötelezve az információ bizalmas jellegének védelmére, vagy egyébként nyilvánosságra hozza a titkot, tulajdonjoga megszűnik (his property right is extinguished).*” Majd leszögezi, hogy a „*kereskedelmi titok átruházható (assignable)*”, „*célvagyon eleme lehet (can form the rest of a trust)...*”*csődtömegbe megy át (passes to a trustee in bankruptcy)*”.³⁴

³⁰ MILGRIM, R. *Trade Secret*. In the vol.4. New York, 1971. Vol.1. § 1. P.17. A szerző azon a véleményen van, hogy az üzleti titok a tulajdonjogok közé tartozik. Ellentétes véleménnyel lehet találkozni a következő munkában: CALLMAN, R. *The Law Of Unfair Competition, Trade- marks And Monopolies*, 3th ed. Wilmette, IL: Callaghan, 1968. § 52. P. 402, SOLTYSINSKI, S.J. *Are Trade Secret Property?* // ИС. Vol.17. N3.-1986. P.351. – idézi O.B. СУШКОВА «*Правовой режим ноу-хау*», Научные Ведомости № 16 (71) 2009, 254. o.

³¹ Fordította és idézte: BOYTHA GYÖRGY „*Reflexiók*” 20. o.

³² DIAS, R M W. *Jurisprudence*. 5th ed. New Delhi : Aditya Books Pvt Ltd, 1994. P. 366-367,369., idézi: O.B. Сушкова 255. o.

³³ Ruckelshaus v. Monsanto Co., 467 U.S. 986 (1984)

³⁴ Fordította és idézte: BOYTHA György: „*Reflexiók*” 21. o.

Ugyanakkor e viták eredményeként más felismerésekre is jutottak az amerikai bírók. A *Du Pont de Nemours Powder Co. v. Masland* ügy³⁵ kapcsán a Legfelsőbb Bíróság megállapította, hogy: „Bármennyire is értékes titkot birtokol a felperes, és nem tud ennek tényéről az alperes, ezek használatáról történő megegyezés bizalmi viszonyon keresztül valósult meg. Tagadhatja a tulajdonjogot, de a bizalmasságot – nem.”³⁶ Ezzel 1917-ben egy nagyon fontos lépést tett meg a Legfelső Bíróság, hiszen felvette a know-how fogalmi elemei közé a bizalmasságot, azaz a titkosságot.

Véleményem szerint itt az intézmény fejlődését beárnyékolja egy értelmezési hiba. A későbbi bírói joggyakorlat úgy fogta fel a Legfelső Bíróság fogalmazását, mint a know-how tulajdon-elméletének teljes tagadását. Szerintem ez nem feltétlenül következik az indoklás fogalmazásából, sokkal inkább az tűnik ki, hogy a Bíróság ezzel bővíteni, azaz pontosítani, csiszolni akart a know-how fogalmán. Ugyanakkor az amerikai bírók elkezdtek harcolni a tulajdon-elmélet visszaállításáért, míg el nem érték a Holmes bíró fogalmazásának teljes eltörlését.³⁷

Mint láthatjuk, a XX. század végére az Egyesült Államok már egy viszonylag kikristályosodott dogmatikai alappal rendelkezett az üzleti titok és a know-how védelmének tekintetében, ezért ennek logikus eredményeként fogadták el 1985-ben a „Kereskedelmi titok egységes törvényét”³⁸ (a továbbiakban: UTSA). Fontos, hogy bár maga a törvény nem utal tulajdonra, hanem „owner of the trade secret” fogalmat használja, ettől függetlenül O.V. Szuskova³⁹ három érvet is fel tudott hozni amellett, hogy alapvetően mégis a know-how tulajdonjogi modelljében gondolkodott a jogalkotó, amikor a törvényt szövegezte.

Az első, hogy azok a lehetőségek, amelyek a jogosultat az üzleti titok és a know-how kapcsán megilletik, megegyeznek azokkal, melyek a szabadalom, illetve a védjegy tulajdonosát megilletik. A második érv a Du Pont-teszt elfogadása, mely szerint nem kell a vád emeléséhez annak a bizonyítása, hogy az alperes a felperes birtoklási jogát, vagy az üzleti titok titkosságát, vagy a független legális tilalmat sértette meg. Az üzleti titok használata önmagában sérti a felperes jogait, még ha ez semmilyen egyéb kárt nem okoz a tulajdonos érdekeinek csorbításán kívül. A harmadik és legmeggyőzőbb érv pedig az, hogy az UTSA szabályozása felelősséget ró arra, aki a know-how-t rosszhiszeműen szerzi meg, beleértve ebbe azokat is, akik nem fizetnek kompenzációt. Tehát a jogosulttal szembeni mindenkit terhelő kötelezettség áll fenn a kereskedelmi titok tiszteletben tartására. Ez alapján, például ha az alperes egy részvénytársaság tulajdonosa, melynek üzleti titkát csalárdul tudták meg, nem jogosult a védelemre.⁴⁰

Mindezt kiegészíti az Egységes Kereskedelmi Törvénykönyvhöz fűzött Kommentárban R. Posner azon érvelésével, hogy: „A nem kodifikált jog történelme

³⁵ E. I. *Du Pont de Nemours Powder Co. v. Masland* - 244 U.S. 100 (1917), elérhető itt: <http://supreme.justia.com/cases/federal/us/244/100/>

³⁶ Idézte: O.B. CVIIIKOBA, fordítás tőlem.

³⁷ Erről bővebben lásd: SOLTYSINSKI, S.J. *Are Trade Secret Property?* // IIC. Vol.17. N3.-1986. 335. o., idézte: O.B. CVIIIKOBA

³⁸ Uniform Trade Secrets Act 1985, elérhető itt: http://www.uniformlaws.org/shared/docs/trade%20secrets/utsa_final_85.pdf

³⁹ O.B. CVIIIKOBA 258. o.

⁴⁰ U.o.

arra tanít minket, hogy amint egyes aktívákat vagy materiális „dolgok” gazdasági biztosítékként való használata megszokottá válik, úgy kezdik el őket tulajdonként értelmezni.” Erre hozza példaként a rádióhullámok használatának jogait, melyek, amióta a kereskedelmi forgalom részét képezik, azóta a gazdaságban tulajdonként vannak kezelve, még ha ez jogilag nem is igaz.⁴¹

Az UTSA egyik fontos különbsége más országok szabályozásához képest, hogy nem tartalmazza a tisztességtelenség feltételét, azaz nem kívánja meg a versenyelőny biztosításra irányuló jelleget. Üzleti titokként az információt jelöli meg, és azt külön kifejezi a hivatalos annotáció, hogy a módszer, technika megjelölések felölelik a know-how fogalmát is. Az egyetlen feltétel a védelem megvalósulásához a független gazdasági érték megléte, amely a titok általános nem ismert és nem könnyen hozzáférhető jellegéből ered.⁴²

Büntetni rendeli a lopást (ami egy újabb érv az UTSA tulajdonjogi modellje mellett), illetve a kikémlelést. Megengedhető módok a független invencióval történő felfedezés, a tisztességes módon szerzett termék visszafejtési folyamata, a jogosulttól licenc alapján történő felfedezés, a nyilvános kiállítás közben történő megfigyelés és az irodalomból való megszerzés.⁴³ Több esetben itt arról beszélhetünk, hogy többen kerülnek jogosulti pozícióba az üzleti titokkal kapcsolatban. Az világos, hogy ebben az esetben egy kvázi „közös tulajdon” alakul ki közöttük, az viszont nem teljesen egyértelmű, hogy egymással szemben az ilyen jogosultakat milyen jogok, illetve kötelezettségek illetik meg őket.

A jogellenes magatartással szemben a jogosult igényelheti az eltiltást, illetve a további felhasználás ésszerű jogdíj kötéséhez is kérheti a bíróságtól. Felróható elsajátításért kártérítés is kérhető. Ez súlyos esetekben akár büntető kártérítés is lehet.⁴⁴

Összességben azt lehet mondani, hogy az amerikai szabályozás messzemenőleg a legfejlettebb az egész világban, mely bár nem nevezhető teljesen hibátlanak, de ettől függetlenül véleményem szerint a legnagyobb mértékű komfortot és biztonságot szavatolja a piaci szereplők számára a többi országhoz képest.

2.2. Japán

Az, hogy ma Japán a technológiai fejlődés és az innováció egyik élvonalharcosává nőtte ki magát, teljesen vitathatatlan.⁴⁵ Az üzleti titok és a know-how védelméről itt ugyan külön törvény nem született, ezekről azonban a tisztességtelen versenyt tiltó törvény⁴⁶ 2. cikk (1) bekezdés (iv) – (ix) albekezdése rendelkezik, illetve ezen kívül

⁴¹ Uniform Commercial Code Analysis of Revised Article 9: With Full Text and Official Comments of 1998 Revised Article 9. New York: Matthew Bender, 1998., idézi O.B. CВИИКОБА 255. o.

⁴² BOYTHA GYÖRGY: „Reflexiók” 22. o.

⁴³ U.o. 23. o.

⁴⁴ U.o.

⁴⁵ Csak a példa kedvéért: a WIPO hivatalos oldalán található az a statisztika, mely szerint a 2012-2013-as évben a Japánban regisztrált szabadalmak száma a legmagasabb volt a világon, és szinte teljesen megegyezett az észak-amerikaival. A statisztikát lásd itt: <http://ipstatsdb.wipo.org/ipstatv2/ipstats/barGraph>

⁴⁶ Unfair Competition Prevention Act (Act No. 47 of May 19, 1993, as last amended by Act No. 30 of April 30, 2009). Ennek a nem hivatalos angol fordítását használtam, mely itt található meg:

vannak különös szabályok, melyek a szankcionálásra vonatkoznak.⁴⁷ Boytha György mutat rá arra, hogy a japán szabályozás sokban megegyezik az amerikaival, az UTSA előírásaival, így például a titok lopását is besorolja a tisztességtelen cselekmények sorába, és véd a titok közvetett, más személy közbejöttével történő felróható megszerzésével szemben is.⁴⁸

Ugyanakkor a jogosult felléphet a kártérítés általános szabályai szerint is, melyet a japán polgári törvénykönyv⁴⁹ 709. cikke tartalmaz: „az a személy, aki szándékosan vagy gondatlanságból sértette meg a mások jogát, köteles megtéríteni azt a kárt, melyek ennek következtében keletkeztek.” A rendes munkavégzés körében szerzett információ, adat megvédése érdekében rendelkezésére áll a munkaadó számára a szerződéskötés lehetősége is, amely alapján megtilthatja a munkavállalónak, hogy a munkaszerződés megszűnése után a munkavégzés folyamán szerzett üzleti titkokat vagy know-how-t továbbadja. Ez különösen aktuális abban az esetben, ha a munkavállaló feladatköre részben vagy egészben innovációs, kutatói és fejlesztő munkából áll.⁵⁰

Fontos kiemelni azt is, hogy a japán munkáltatói attitűd elősegíti az üzleti titok sikeres védelmét, hiszen ha összehasonlítjuk a kínai modellel (lásd: dolgozatom 2.2. pontja), akkor azt vehetjük észre, hogy egymásnak teljes ellentétei. Japánban tipikusnak számít, hogy a munkavállaló egy munkahelyen dolgozzon egész élete során, és munkahelyükön egy kvázi család alakul ki, melynek szerves tagjaivá válnak az egyes munkavállalók. Ez még egyszer jól alátámasztja azt az egyébként sokszor közhelyként kezelt gondolatot, hogy bármennyire is fejlett egy jogi szabályozás, végső sorban mindig az adott társadalomban domináló mentalitásé lesz az utolsó szó.

3. A külön utasok – Oroszország és Kína

E két országot azért emeltem ki, mert az Egyesült Államokhoz és Japánhoz hasonlóan, nagy hányadban járulnak hozzá a világgazdasághoz⁵¹, ugyanakkor a know-how védelem negatív példájaként említenédők.

3.1 Oroszország

Oroszország a 2000-es évek elejétől egy dinamikusan fejlődő állammá vált, és mint ilyennek különleges hangsúlyt kell fektetnie a szellemi tulajdonjogok védelmére. A probléma aktualitását jól mutatja az a statisztika, mely szerint az üzleti titkot képező információ akár 20%-nak elvesztése is már 100-ból 60 vállalkozás esetében csődhöz

http://www.tomeika.jur.kyushu-u.ac.jp/ip/legislation/unfair_competition_prevention_act.pdf

⁴⁷ BOYTHA „Reflexiók” 24. o., 10) pont

⁴⁸ U.o.

⁴⁹ Angol fordítása megtalálható itt:

<http://www.moj.go.jp/content/000056024.pdf>

⁵⁰ O.B. СУШКОВА „Ню-хау или коммерческая тайна?” elérhető itt:

http://pravmisl.ru/index.php?option=com_content&task=view&id=2203

⁵¹A Világbank GDP szerinti 2012-es statisztikája érhető el itt:

<http://databank.worldbank.org/data/download/GDP.pdf>

vezet.⁵²

Ahhoz, hogy egy adott jogtárgyat védelemben részesíthessünk, definiálnunk kell azt. A know-how definiálása olyan probléma, mely teljesen univerzálisnak nevezhető; a probléma összetettségét mutatja a megoldási variációk magas száma is.⁵³ A definíció megfoghatatlanságára mutat rá Szergejev A. P. is, aki szerint: „senki sem tudta eddig felajánlani a szellemi tulajdonjog tárgyának azon konkrét jellegzetességeinek a fogalmát, mely a szellemi tulajdonjog összes tárgyára kiterjedne. Ezek oly sokfélék, hogy ez lehetetlen.”⁵⁴

Az orosz jogrendszerben a know-how szabályozásával elsődlegesen a Гражданский Кодекс Российской Федерации от 30.11.1994 N 51-ФЗ, azaz az orosz Polgári Törvénykönyv (a továbbiakban: GK⁵⁵) „A gyártási titok joga (know-how)” című⁵⁶ 75. fejezete foglalkozik. Ezt egészíti ki Федеральный закон от 29.07.2004 N 98-ФЗ “О коммерческой тайне”, tehát „Az üzleti titokról” szóló föderális törvény (A továbbiakban: Üfttv.).

A GK. 1465–1472. szakasza foglalkozik a know-how szabályozásával. A kódex definiálja a know-how-t, kiemeli annak kizárólagos jogi jellegét és ennek korlátait, meghatározza a know-how átruházásának, illetve a licencia-szerződés megkötésének feltételeit. A fejezet végén kitér a törvény a munkavállaló munkakörében alkotott vagy szerzett know-how-val kapcsolatos kötelelességeire, és végül a know-how kizárólagos jogi helyzetének megsértéséért való felelősségre is. Vasziljev A. Sz. kiemeli azt is, hogy a szabályozás alapvetően töredékes jellegű, ez legfőképpen az átruházás és a licencia-szerződések kapcsán felmerülő felelősség kérdéskörében jelenik meg, ami arra ösztönzi a feleket, hogy a szerződésben önállóan szabályozzák ennek kérdéskörét.⁵⁷ Külön kiemelném, hogy a jogszabály egy másik hiányossága abban rejlik, hogy nem szabályozza a versenyjogi oldalát a know-how-nak.

A GK. 1465. cikke alapján know-how-nak számít bármely olyan jellegű adat, amely tényleges vagy potenciális gazdasági értékkel bír, ahol ezen érték az adat titkosságából ered, és ezen adattal kapcsolatban a jogosult bevezette az üzleti titok állapotát, amit az Üfttv. szabályoz. Szemet szúró eltérés, hogy az orosz szabályozásban konjunktív feltétele a védelemben való részesüléshez az üzleti titok állapotának megállapítása. Véleményem szerint ez a feltétel az orosz szabályozás legnagyobb hiányossága, hiszen az egyébként rugalmas know-how védelmet indokolatlan keretekbe zárja.

A másik hiányossága az, hogy a know-how az összes szellemi tulajdonjog közül a legkevésbé védett. A törvény csakis kártalanítást ír elő a rosszhiszemű jogsértő

⁵² КЛЕБАНОВ Л.Р. Уголовно-правовая охрана коммерческой, налоговой и банковской тайны. – М.: Юрлитинформ, 2006. – С. 9., idézte: Кряннин С.М. 6.8. О пробеле в законодательстве об ответственности за преступные посягательства на ноу-хау, 232. о.

⁵³ Példáért lásd: BOBROVSZKY Jenő „Rejtélyek és fortélyok” 9. o., 5.1. pont

⁵⁴ Сергеев А. П. Право интеллектуальной собственности в Российской Федерации, 2001., idézi: Стародубова Л.В. К вопросу о правовом механизме охраны секретов производства (ноу-хау), Вестник Самарской гуманитарной академии, Серия «Право», 2012, N. 2 (12), 76. о.

⁵⁵ A rövidítés az orosz jogirodalomban általánosan bevett GK rövidítés latin betűs átírása.

⁵⁶ Ez és az összes további orosz nyelvről történő fordítás – tőlem.

⁵⁷ ВАСИЛЬЕВ А. С., szerk. СТЕПАНОВ С. А., Комментарий к Гражданскому кодексу Российской Федерации (учебно-практический), 552. о. – Kommentár az Orosz Föderáció Polgári Törvénykönyvéhez.

büntetéséül, ami azért is aggályos, mert a tényleges anyagi kár nehezen mérhető a know-how esetében.⁵⁸ Külön problémát jelent, hogy a törvény a felelősséget szándékosságtól teszi függővé, tehát teljesen szubjektivizálja és végsősorban a vétkes fél bevallásától teszi függővé a felróhatóságot. Ugyanakkor pont az általam fentebb hátrányként említett üzlettitok-állapot bevezetési eljárásának a konkrét, az Üfttv. 10. cikk 1) – 5) bekezdésében szabályozott módja az, ami a bűnüldöző szervezetek munkáját megkönnyítette.⁵⁹

A védelmet tovább gyengíti az is, hogy az Üfttv. 6. cikk 1. pontja nagyon tágan fogalmazza meg azoknak az állami szerveknek a körét, amelyek „indokolt igény”⁶⁰ esetén ugyanazon cikk 2. pontja alapján akár bírósági úton is követelhetik az üzleti titok kiadását. Sztarodubova L. V. szerint az üzleti titok jogosultja ezáltal túlságosan kiszolgáltatott az állammal szemben, és a korábbi gyakorlat ismeretében egyértelmű, hogy az állami szervek ezen lehetőségükkel vissza is fognak élni.⁶¹

A helyzetet csak tovább súlyosbítja az a tény, hogy bírói gyakorlat viszonylag szegényes és sokszor következtlen.⁶²

3.2 Kína

Kína egy igen kivételes ország abból a szempontból, hogy itt nem lehet csak a konkrét jogi szabályozásból kiindulni. A védelem tényleges szintjét merőben meghatározza a kínai szellemi tulajdonjogok felfogása és az ebből eredő visszásságok. Nagyon találó az a hasonlat, amely a tisztességtelen verseny elleni törvényről szól. E szerint: „Ettől függetlenül, mint sok más kínai törvény esetében, ennek is akhilleuszi sarka a végrehajtás.”⁶³ Ez legfőképp abban jelenik meg, hogy a szellemi tulajdonjogok lopását csak igen korlátoltan üldözik. A másik okozója a jelenlegi helyzetnek, hogy igen magas a vállalatoknál a fluktuáció, gyakran cserélnek munkahelyet a magasan képzett közép-beosztású munkavállalók, ami az üzleti titkok védelmét sokszorosán megnehezíti.⁶⁴

A szabályozás magját a tisztességtelen verseny elleni törvény 10. cikkében találjuk.⁶⁵ Üzleti titokként (az angol terminus technikus itt: Business secrecy) definiálja a törvény azt a felhasznált technikai vagy üzleti információt, mely nem közismert, mely üzleti érdekeltséget vagy nyereséget jelenthet jogos tulajdonosa számára, és a jogos tulajdonos által védett titok. Természetesen ebbe az üzleti titokba beletartozik a know-how is, mely átfedés jellege párhuzamba állítható a hatályos magyar

⁵⁸ ВАСИЛЬЕВ А. С., szerk. СТЕПАНОВ С. А., *Комментарий к Гражданскому кодексу Российской Федерации (учебно-практический)*, 558. o.

⁵⁹ Крянин С.М. 6.8. О пробеле в законодательстве об ответственности за преступные посягательства на ноу-хау, 233. o.

⁶⁰ Az említett pont szó szerinti idézése.

⁶¹ Стародубова Л.В. u.o. 77. o.

⁶² Постановление Президиума Воронежского областного суда от 24.06.2009. г. по делу N. 44г-42., idézi: Стародубова Л.В. u.o. 77. o.

⁶³ Sarah EDMONDS & your China Integrated team „Protecting Know-How and Trade Secrets in China: The role of a well organized management and internal IT”, fordítás tőlem, elérhető itt: <http://www.ch-ina.com/pdf/12-2011.pdf>

⁶⁴ Andreas SCHOTTER és Mary B. TEAGARDEN „Protecting Know-how in China”

⁶⁵ Anti-Unfair Competition Law of the People's Republic of China, elérhető itt: <http://www.lawinfochina.com/display.aspx?id=648&lib=law>

szabályozással is.⁶⁶ Az orosz szabályozástól eltérően a kínai jog sem nem tartalmaz egzakt eljárás meghatározást, amelynek teljesítése az üzleti titok státusz elnyeréséhez szükséges, ugyanakkor a bírói gyakorlat kialakított egy ilyen szempontrendszert. E szerint ehhez az érintett személyek körének szűkítése, a titokhoz való hozzáférés szabályozása, jelszóvédelem létesítése szükséges ahhoz, hogy a titokban tartási intézkedések megvalósuljanak.⁶⁷

4. Európai Unió

4.1 A közös szabályozás

Az Európai Unió egyik alapköve a tudás, az innováció és a technológiák szabad áramlásának a biztosítása. Ennek jegyében az utolsó években a Közösség számára felmerült az a kérdés is, hogy jogilag hogyan lehet ezt biztosítani, mely lépéseket kell megtenni ahhoz, hogy maximálisan lehessen ösztönözni a technológiai és a piaci fejlődést? Természetesen ennek kapcsán felmerült az üzleti titok és a know-how szabályozásának kérdésköre is.

Mindenekelőtt említendő, hogy ma az Európai Unióban az üzleti titok és know-how jogi szabályozása tagállami szinten zajlik, ugyanakkor kimutatható az igény a közös szabályozásra.⁶⁸ A legfőbb ok, ami ezt indukálja az, hogy 2013-ban az európai cégek ¼-ben történt minimum egyszer információlopás. Ez a szám az előző évi adatokhoz képest 18%-os növekedést jelent.⁶⁹

Ahogy azt más országoknál is láttuk, az első probléma, amellyel az EU-nak meg kellett küzdenie, a terminus technicusok definiálása volt. A legelső definíció a Római Szerződés 85. (3) cikke alá tartozó csoportmentesítésről szóló 17. Szabályzat 4 (2) (ii) (b) cikkében jelent meg. Később a Bizottság 772/2004/EK rendelete „a Szerződés 81. cikke (3) bekezdésének a technológiaátadási megállapodások csoportjaira történő alkalmazásáról” is tartalmazott fogalom meghatározásokat, többek között az 1. cikk (1) bekezdés i) pontja definiálja a know-how-t: „*tapasztalatból és ismételt alkalmazásból származó, nem szabadalmazott gyakorlati ismeretek, amelyek:*

- i. titkosak, azaz nem közismertek vagy könnyen hozzáférhetők;*
- ii. lényegesek, azaz a szerződés szerinti termékek előállításához fontosak és hasznosak; valamint*
- iii. azonosítottak, azaz kellően átfogó módon leírtak ahhoz, hogy megállapítható legyen, hogy a know-how megfelel a titkosság és a lényegesség követelményének.”⁷⁰*

⁶⁶ GÖRÖG Márta A know-how jogi védelmének kérdései, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2012., 60. o.

⁶⁷ YUANSI BU: *Patentrecht und Technologietransfer in China*, Verlag C.H. Beck München, Helbing Lichtenhahn Verlag Basel, 2010., 199. o., Rdnm 583., idézi: GÖRÖG Márta 61. o.

⁶⁸ Citizens summary EU proposal – Protecting trade secrets

http://ec.europa.eu/internal_market/iprenforcement/docs/trade-secrets/131128_citizens-summary_en.pdf

⁶⁹ U.o.

⁷⁰ A magyar jogirodalomban vitatott, hogy ez a meghatározást mennyire lehet általános, oltalmi célokra is használható európai definícióként használni. Erről bővebben lásd: BOBROVSZKY Jenő „*Rejtélyek és fortélyok*” 18. o., 7.2. pont, ahol BOBROVSZKY a TRIPS-nek tulajdonít központi szerepet. Ellenvélemény: BOYTHA György „*Reflexiók*” 29. o., 12) pont.

Mérföldkő értékű volt az Európai Unió üzleti-titok és know-how felfogása szempontjából a Microsoft-ügy.⁷¹ Az ügy alapvető problémája abban állt, hogy a Microsoft megtagadta az „interoperabilitásra vonatkozó információk” versenytársak részére történő átadását. Ezzel egy kvázi monopóliumot teremtett a saját termékei számára. Ami csak súlyosbítja azt a helyzetet, hogy a Microsoft operációs rendszere, a Windows és annak különböző verziói egyébként is kvázi monopóliumot képeznek, ha a piaci részesedést nézzük. Korrekciós intézkedésként a Bizottság kötelezte a Microsoftot arra, hogy ésszerű és nem diszkriminatív feltételek mellett hozzáférést biztosítson az interoperabilitásra vonatkozó információkhoz, és engedélyezze ezek felhasználását. Azon céllal, hogy segítse a Bizottságot annak felügyeletében, hogy a Microsoft megfelel-e e határozatnak, elrendelte egy végrehajtást felügyelő független megbízott kinevezését, akinek a díjazásával kapcsolatos költségeket a Microsoft viseli, és aki a Bizottságtól függetlenül jogosult hozzáférni a Microsoft által nyújtott támogatáshoz, a Microsoft információihoz, dokumentumaihoz, helyiségeihez és alkalmazottaihoz, valamint a Microsoft releváns termékeinek forráskódjához.⁷² Ebből az esetből világosan kitűnik, hogy a Bizottság az itt megjelenő jogbiztonság – verseny és innováció (ami felfogható kvázi igazságosságnak / méltányosságnak is) ellentéte esetében melyikre teszi le a voksát.

Kisebbszűnet után, 2010-ben a Bizottság újra elkezdett foglalkozni az üzleti titok és know-how kérdéskörével, melynek eredményeként az elkövetkezendő években több tanulmány is született^{73,74}, illetve konferenciákat⁷⁵ is szerveztek.

Az eredményt úgy lehet összefoglalni, hogy a tagállamok általi szabályozás igen eltérő és ez igen negatívan befolyásolja a közös piac fejlődését. Fő problémák közé tartozik, hogy:

- szüségtelen rizikónak és költségeknek vannak kitéve a vállalatok, mikor az üzleti titkokat akarják transzportálni az egyes tagállamok között.
- Befolyásolja a vállalatok üzleti döntéseit.
- A legfontosabb, hogy mindezekkel az európai vállalatok állandóan vesztenek a verseny- és innovációképességükből.⁷⁶

A Hogan Lovells szerint az Európai Unió kodifikációs munkájának célja nem az lenne, hogy egy teljesen új szemléletmódot honosítson meg, hanem az, hogy a tagállamok szabályozásainak hiányosságát „foltozza”.⁷⁷

Természetesen felmerülhet az a kérdés, hogy minek ez, ha van a TRIPS⁷⁸? Ez a

⁷¹ Az [EK] 82. cikk és az EGT-Megállapodás 54. cikke alkalmazására vonatkozó, a Microsoft Corp. elleni eljárásban hozott 2007/53/EK határozat (COMP/C-3/37.792 – Microsoft-ügy) (HL 2007. L 32., 23. o.)

⁷² Az Európai Unió Törvényszéke 89/12. sz. sajtóközlemény

⁷³ Hogan Lovells International LLP „Study on Trade Secrets and Parasitic Copying (Look-alikes) MARKT/2010/20/D”

⁷⁴ Több tanulmányt készített a Bizottság számára a Baker&McKenzie ügyvédi iroda is – „Protection of trade secrets: the global perspective” és a „Study on Trade Secrets and Confidential Business Information in the Internal Market”

⁷⁵ Report European Commission conference of 29 June 2012 "Trade Secrets: Supporting innovation, protecting know-how"

http://ec.europa.eu/internal_market/iprenforcement/docs/conference20120629/ts_summary_consolidatedfinal20120913_en.pdf

⁷⁶ Baker&McKenzie „Study on Trade Secrets and Confidential Business Information in the Internal Market” 24. o.

⁷⁷ Hogan Lovells International LLP „Study on Trade Secrets and Parasitic Copying (Look-alikes) MARKT/2010/20/D” 43. o., 290. bekezdés

⁷⁸ Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (Annex 1C of the Marrakesh Agreement

kérdés annál inkább is jogos, hiszen a TRIPS a szellemi tulajdonjogok minimum védelmi szintjét határozza meg a WTO 153 tagállama számára, melyek közé tartoznak az Európai Unió tagállamai is.⁷⁹ A TRIPS 39. cikke foglalkozik „A nyilvánosságra nem hozott adatok védelme”-vel (angol terminus technikus – undisclosed information):

„1. A tisztességtelen versennyel szembeni hatékony védelemnek a Párizsi Konvenció (1967) 10. bis Cikkében előírt módon történő biztosítása során a Tagok oltalmat biztosítanak a 2. pont szerint nyilvánosságra nem hozott információknak és a 3. pont szerint a kormányok vagy kormányzati szervek rendelkezésére bocsátott adatoknak.

2. A természetes vagy jogi személyeknek lehetőséget kell adni arra, hogy a jogosan ellenőrzésük alá tartozó információknak a tisztességes kereskedelmi gyakorlattal ellentétes módon, hozzájárulásuk nélkül mások által való megszerzését vagy felhasználását és nyilvánosságra hozatalát megakadályozzák mindaddig, amíg az ilyen információ:

- titkos abban az értelemben, hogy mint egységes egész vagy elemei bármely megjelenése és összeállítása általánosan nem ismert, vagy könnyen nem ismerhető meg az olyan körökben mozgó személyek számára, akik rendes körülmények között az említett információval foglalkoznak;

- kereskedelmi értékkel rendelkezik, mivel titkos; és

- titokban tartása érdekében az adatok felett ellenőrzés gyakorlására feljogosított személy a körülményekhez képest ésszerű lépést tett.

3. Amennyiben a Tagok vegyi elemeket hasznosító gyógyszer- vagy mezőgazdasági vegyi termék forgalomba hozatalának jóváhagyásához olyan, még nyilvánosságra nem hozott tesztek vagy más adatok rendelkezésre bocsátását követelik meg, amelyekhez csak számottevő erőfeszítés révén lehet hozzájutni, védeniük kell az ilyen adatokat a tisztességtelen kereskedelmi felhasználással szemben. Emellett a Tagoknak védelmet kell nyújtaniuk az ilyen adatok nyilvánosságra jutásával szemben, kivéve, ha azt a közérdek védelme teszi szükségessé, vagy ha lépéseket tesznek annak biztosítására, hogy az ilyen adatok a tisztességtelen kereskedelmi felhasználással szemben védelemben részesüljenek.”⁸⁰

A válasz abban rejlik, hogy az egyes tagállamok között nincs konszenzus abban a kérdésben, hogy a TRIPS csak egy minimum lenne, amit szerencsésebb esetben a jogalkotónak tovább kell bővítenie, vagy egy olyan limit, amelyhez

Establishing the World Trade Organization, signed in Marrakesh, Morocco on 15 April 1994.)

⁷⁹ Hogan Lovells, 9. o., 36. bekezdés.

⁸⁰ Meghirdetve: 1998. évi IX. törvény 1. C) melléklet 39. cikkében

mindenkinek igazodnia kell.⁸¹ A Hogan Lovells tanulmányban kimutatott hiányosságok viszont egyértelműen azt a következtetést engedik meg levonni, hogy gyakorlati szinten semmiféleképpen nem nyújt a TRIPS elegendő védelmet, és nem is egységesíti kellően ezt. Azt, hogy a TRIPS mennyire nem tud érvényesülni, jól mutatja az is, hogy felmérések szerint a polgárok általában nincsenek tisztában az üzleti titok védelmének szabályozásával.⁸²

Ezért szükséges véleményem szerint egy egységes szabályozás az Európai Unió számára, ugyanakkor nem értek egyet a Hogan Lovells tanulmánnyal abban, hogy ez csak egy „foltozás”. Tapasztalhatjuk, hogy sok állam nem kezeli a kellő módon a szellemi tulajdonjogok védelmének kérdését, és ezért az Európai Uniónak kell annak a motornak lennie, amely magában a jogalkotásban és e jogok védelmének felfogásában innovációs szerepet fog magára vállalni.

Az Európai Bizottság 2013. november 28. tette közzé az „*Európai Parlament és a Tanács irányelve a nem nyilvános know-how és üzleti információk (üzleti titkok) jogosulatlan megszerzésével, felhasználásával és felfedésével szembeni védelemről*”⁸³ (a továbbiakban: COM/2013/0813) című végleges irányelv tervezetét. A tervezet indoklás részében fellelhetőek azok az okok, melyek az irányelv kidolgozásához vezettek. A Bizottság általános problémaként tekint arra, hogy a kutatás-fejlesztési (K+F) folyamatok nem kellőképpen a vállalkozásokra alapozottak. Az átfogó Európa 2020 stratégia részeként a Bizottság az Innovatív Unió megteremtését tűzte ki célul, amelynek a tudásba helyezett befektetések védelme, a piac költséges tagoltságának csökkentése és Európának az innovációt jobban jutalmazó térséggé való átalakítása képezi részét.⁸⁴ Ez alapján az Unió kettős célt követ, hiszen a gazdasági érdekek védelmét nem csak önmagában álló értéként kezeli, hanem kiemeli az innovációba való további erő- és pénzbefektetés fontosságát. Azt is kiemeli a Bizottság, hogy az Unió GDP-jének mintegy 70%-át kitevő szolgáltatási szektor és a kis- és középvállalkozások szempontjából a know-how kiemelkedő fontossággal bír.⁸⁵

Az irányelv tervezet 2.2. Hatásvizsgálat részében fogalmazza meg a Bizottság az üzleti titokvédelemmel kapcsolatos két fő problémát. Az első, hogy a határokon átnyúló innovációs tevékenységek ösztönzése az optimális szint alatt van. Ezt egyrészt megalapozza az, hogy a védelmi eszközök bizonytalansága miatt kisebb lesz az innovációból származó érték, illetve magasabbak lesznek a védelemre fordított költségek és a kockázatok. A második probléma, hogy az eddig tagállami szinten szabályozott jogintézményhez köthető védelmi és jogorvoslati eszközök erőteljesen diverzifikáltak⁸⁶.

A Magyar Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Egyesület (a továbbiakban: MIE) az irányelv tervezethez észrevételeket⁸⁷ fogalmazott meg, melyekben a MIE elnöke, dr. Szecskay András is a második problémát emelte ki, mint az irányelv elfogadása

⁸¹ Példaként lásd: BOBROVSZKY JENŐ „*Rejtélyek és fortélyok*” 8. o., 4.5.2. pont

⁸² Citizens summary EU proposal – Protecting trade secrets, 1. o.

⁸³ Elérhető itt: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52013PC0813&rid=1>

⁸⁴ COM/2013/0813 – 2. o.

⁸⁵ U.o. 3. o.

⁸⁶ Erről lásd bővebben dolgozatom következő fejezetét.

⁸⁷MIE Javaslat

melletti legfőbb érvet. És végső, de nem utolsó érvként hozta fel a Bizottság azt is, hogy az uniós piaci szereplők versenyképessége szenved csorbát, ha nem tudják a szellemi innovációval szerzett javakat optimálisan hasznosítani.

A védelmi rendszer kiépítése közben a Bizottság törekedett egy egységes, részletes és megbízható szabályozás kiépítésére, mely összhangban lenne a TRIPS egyezményvel is⁸⁸. Az irányelv tervezet 2. cikkében található meg a know-how definíciója, mely szerint:

„1. „üzleti titok”: az alábbi követelmények mindegyikének megfelelő információ:

a) titkos abban az értelemben, hogy mint egységes egész vagy elemei bármely megjelenése és összeállítása általánosan nem ismert, vagy bármikor hozzáférhető a rendes körülmények között ilyen jellegű információval foglalkozó körökben dolgozó személyek számára;

b) titkossága folytán üzleti értékkel rendelkezik;

c) titokban tartása érdekében az információk feletti ellenőrzés gyakorlására feljogosított személy a körülmények figyelembevételével elvárható lépéseket megtette.”

Tehát ahogyan a TRIPS, az irányelv is információként definiálja a know-how és az üzleti titok konkrét tárgyát, illetve megjelenik a jogintézmény esszenciáját megtestesítő titkosság, titokban tartás és üzleti érték triász.

Szintén a 2. cikkben definiálja a Bizottság az üzleti titok jogosultja, jogsértő, és a jogsértő termék fogalmát is. A jogosult fogalma annyiban szerencsésebb a magyar szabályozáshoz képest, hogy az irányelv az üzleti titok feletti ellenőrzés gyakorlására feljogosított természetes vagy jogi személyt nevezi meg jogosultként, ami dogmatikailag helyesebb a magyar, személyiségi jogi megközelítésű szabályozásnál, ahol a jogosult automatikusan az adott titok „létrehozója”.⁸⁹

Az irányelv tervezet szabályozásának két legkritikusabb eleme a jogsértés fogalma, illetve az ez alól meghatározott kivételek.

A jogsértés fogalmát a 3. cikk (2) bekezdése tartalmazza:

„Az üzleti titoknak az üzleti titok jogosultjának beleegyezése nélküli megszerzése jogosulatlanak minősül, ha arra szándékosan vagy súlyos gondatlanságból kerül sor az alábbiak útján:

a) nem engedélyezett hozzáférés az üzleti titok jogosultjának jogszerű ellenőrzése alatt lévő olyan dokumentumokhoz, tárgyakhoz, anyagokhoz, vegyi anyagokhoz vagy elektronikus fájlokhoz vagy ezek másolatához, amelyek az üzleti titkot tartalmazzák, vagy amelyekből az üzleti titok kinyerhető;

b) lopás;

c) megvesztegetés;

d) megtévesztés;

e) titoktartási megállapodás vagy más titoktartási kötelezettség megszegése vagy arra való felbujtás;

f) egyéb magatartási formák, amelyek a körülményektől függően az üzleti tisztesség követelményeivel ellentétesnek minősülnek.”

⁸⁸ COM/2013/0813 – 7. o.

⁸⁹ MIE Javaslat – 2. o.

Az egyik probléma, hogy itt egyszerre jelennek meg büntetőjogi és polgári jogi fogalmak, melyeket érdemesebb lenne külön-külön szabályozni. A másik probléma, hogy a b) – d) pontokban meghatározott magatartásokat csak szándékosan lehet elkövetni. Ezért sokkal szerencsésebb alternatívának tűnik a TRIPS 39. cikkének (2) bekezdésében megfogalmazott „a tisztességes kereskedelmi gyakorlattal ellentétes módon” általános klauzula, illetve ha elválasztjuk a büntetőjogi elemeket a magánjogiaktól, akkor az utóbbiakra nézve egyértelműen a jóhiszeműség és tisztesség teszt lenne a legmegfelelőbb.

A 4. cikk (2) bekezdésében megjelenő kivételek pedig a jogintézmény teljes kiüresedéséhez vezethetnek: „A tagállamok biztosítják, hogy az ezen irányelvben meghatározott intézkedések, eljárások és jogorvoslati eszközök alkalmazása ne legyen elérhető, ha az üzleti titok állítólagos megszerzésére, felhasználására vagy felfedésére az alábbi esetek valamelyikében került sor:

a) a véleménynyilvánítás és a tájékozódás szabadságának jogszerű érvényesítése;

b) a felperes mulasztásának, jogsértésének vagy illegális tevékenységének feltárása céljából, feltéve, hogy az üzleti titok állítólagos megszerzése, felhasználása vagy felfedése szükségszerű volt az említett feltáráshoz és az alperes közérdekből cselekedett;

c) az üzleti titkot a munkavállalók fedték fel a reprezentatív funkcióikat jogszerűen gyakorló képviselőik előtt;

d) szerződésen kívüli kötelezettségnek való megfelelés céljából;

e) jogos érdek védelme céljából.”

Véleményem szerint a legaggályosabb a felsorolás a) pontja, melyben a jogalkotó egy alkotmányos alapjognak az érvényesülését szeretné biztosítani, ami erősen sérti a tagállamok szuverenitását. Az egyes jogok kollíziója esetén felmerülő problémák megoldása az adott tagállami bíróságok kompetenciájába tartozik, és mindig az adott eset körülményeihez igazodva kell megoldani.

Az irányelv tervezettel kapcsolatban felmerül még egy nagy kérdés – hogyan lehet ezt átültetni a magyar jogba? Ma a know-how szabályozását diverzifikáltan találjuk jogrendszerünkön belül. A fogalmát a Ptk. adja meg, egyes kiegészítő szabályokat viszont tartalmaz az Mt., a Tpv. és a Btk. is. Nem világos, hogy ezt a rendszert hogyan lehetne összhangba hozni egy olyan elemmel, mint például az irányelv tervezet 3. cikk (2) bekezdésében található jogsértés fogalmához kapcsolódó felsorolás.

4.2 Az Európai Unió egyes tagállamainak a szabályozása:

Az előző alfejezetben már többször utaltam arra, hogy mennyire változatos tud lenni a szabályozás az Európai Unió egyes tagállamaiban. Az első csoportosítási szempont, hogy van-e az adott államnak speciális szabályozása az üzleti titok és/vagy a know-how tekintetében avagy sincs. Ebből a szempontból a legkiemelkedőbb egyértelműen Svédország, az egyetlen EU tagállam, mely külön, kifejezetten az üzleti

titok védelméről szóló törvénnyel⁹⁰ rendelkezik. A többi országban ezt a jogintézményt legtöbbször a tisztességtelen verseny tilalmáról szóló törvényben vagy a polgári törvénykönyvben szabályozzák, ugyanakkor igen gyakori az is, hogy kombináltan, egyszerre több jogszabályban lelhető fel a vonatkozó szabályozás.⁹¹

4.2.1 Egyesült Királyság

Azért szerettem volna elsőként a tagállamok közül foglalkozni az Egyesült Királysággal, mert kivételt képez (leszámítva Írországot) az európai államok között. Az angolszász jogrendszernek köszönhetően az Egyesült Királyság – bár nem rendelkezik speciális szabályozással – ettől függetlenül is hatékony védelmet tud nyújtani a bírói esetjogon keresztül a jogosultak számára. A Vestergaard Frandsen vs Bestnet ügyben⁹² a Court of Appeal elismerte, hogy a technikai jellegű üzleti titkok szellemi tulajdonjogok. Ez egyben ahhoz is vezetett, hogy a tulajdonjogi kategóriában való gondolkodás miatt elzárkóznak a kizárólagos jogi védelem gondolatától.⁹³ Ugyanakkor nagy előrelépés volt, hogy a bizalmas információkra vonatkozó általános titoktartási kötelezettséget a szerződéses viszony fennállásától függetlenítették, az „equity”-re alapozva azt.⁹⁴ Ez azért is fontos adat, mert ha figyelembe vesszük például azt az uniós felmérést⁹⁵, mely szerinti a polgárok többsége nem ismeri az üzleti titok szabályozását, világossá válik, hogy ha a bizalmas információkra vonatkozó általános titoktartási kötelezettséget a szerződéses viszony fennállásától tesszük függővé, akkor a gyakorlatban igen gyenge védelmet állítunk fel. Erre példaként hozhatjuk fel egy másik uniós tagállamot, Máltát, ahol csak a szerződésen alapuló felelősség alapján lehet fellépni, és ezért a Hogan Lovells szerint az egyik legkorlátozottabb a védelem az összes tagállam közül.⁹⁶

4.2.2 Németország

Németországban az üzleti titok és a know-how védelmének szabályozása kombináltan, több jogszabályban történik, melyek közül a legfontosabb a tisztességtelen verseny elleni törvény⁹⁷. Az UWG 17. § (1) bekezdése tiltja az üzleti titok és a know-how megsértését, és a (2) bekezdésben definiálja ezeket. Ugyanakkor fontos feltétel, hogy az UWG-re való hivatkozáshoz meg kell valósulnia a versenycsorbításnak is, ami természetesen nem mindig velejárója az üzleti titok megsértésének, attól függetlenül, hogy ennek vitathatatlan eleme a reális vagy

⁹⁰ Ennek az angol nyelvű verziója elérhető a World Intellectual Property Organization (WIPO) oldalán: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=241716

⁹¹ Ilyen például Magyarország is, ahol a szabályozást a 2013. évi V. a Polgári Törvénykönyvről szóló törvény (a továbbiakban: Ptk.), az 1996. évi LVII. a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló törvény (a továbbiakban: Tpv.), a 2012. évi I. a munka törvénykönyvéről szóló törvény (a továbbiakban: Mt.) és egyéb jogszabályok tartalmazzák.

⁹² Vestergaard Frandsen A/S v BestNet Europe Ltd [2009], elérhető itt: <http://www.bailii.org/uk/cases/UKSC/2013/31.html>

⁹³ BOYTHA GYÖRGY „Reflexiók” 25. o., 11.1) pont

⁹⁴ BOYTHA GYÖRGY, u.o., 26. o.

⁹⁵ Citizens summary EU proposal – Protecting trade secrets

⁹⁶ Hogan LOVELLS, 24. o., 161. bekezdés

⁹⁷ Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb (a továbbiakban: UWG), elérhető itt: http://www.gesetze-im-internet.de/uwg_2004/

potenciális gazdasági érték.

Emiatt a megszorítás miatt kellett kialakítani egy másik utat a német joggyakorlatnak. A BGB 823. § (1) bekezdése szerint más tulajdonának vagy másféle jogának felróhatóan jogellenes megsértése esetén kártérítés igényelhető. Tehát ilyenkor a know-how az üzemi vagyonhoz tartozó jószág.⁹⁸ Tehát Németországban e logika mentén egy klasszikus tulajdoni viszonyról beszélhetünk, és ezért nem is ismerik el a know-how-t szellemi tulajdonnak.

Büntetőjogi felelősséggel sújtja a német jog azt a munkaviszonyban lévő személyt, aki később továbbadta a munkavégzése folyamán megszerzett üzleti titkot. Ugyanakkor a munkaszerződés megszűnte után a munkavállaló szabadon hasznosíthatja a megszerzett tudását, kivéve azt, melyet a munkaadó írott vagy egyéb formában rögzített.⁹⁹

Boytha György külön felhívja „Reflexiók” című tanulmányában a figyelmünket egy 2002-ben megerősített know-how és szabadalmi licenciákról szóló kínai-német szerződésre.¹⁰⁰ Ez a szerződés azért érdekes, mert szavatoltan ismeri mindazokat a jogokat, melyek a know-how-ra fennállnak.

4.2.3 Franciaország

Franciaországban a polgári és a büntetőjog az üzemi titok, az üzleti titok és a know-how védelmét biztosítja. Fontos azonban, hogy a bírói gyakorlat a károkozásért felróható felelősség alapján védelmezi a jogosultat¹⁰¹, ami némi hasonlóságot mutat a német szabályozással. Ugyanakkor merőben eltérő, hogy itt közvetlenül hatályos a PUE¹⁰² és TRIPS, illetve az is, hogy Franciaországban ezek a jogintézményeket a szellemi tulajdonjogok sorába emelték. Az üzemi titok védelmének szabályozása a *Code de la propriété intellectuelle*-ben található. Eszerint csak az üzemi titok, nem pedig bármely üzleti titok részesülhet védelemben, az elkövetőnek munkavállalónak kell lennie, és maga jogsértés a közzététel vagy annak a kísérlete, de nem a felhasználás.¹⁰³ Ugyanakkor a francia patriotizmus itt sem hagyja el a franciákat, mert alacsonyabb a büntetés mértéke, ha a titkot honfitársának meséli el.

4.2.4 Svédország

Svédország az egyetlen EU tagállam, mely rendelkezik külön, az üzleti titok védelméről szóló törvénnyel¹⁰⁴. Érdekes módon maga a védelem leginkább a versenyjogi védelmi normákra emlékeztet, és az is kiemelendő, hogy bár a svéd jogalkotó nem ismeri el az üzleti titok szellemi tulajdoni mivoltát, ettől függetlenül elismeri a kettő közötti összefüggéseket.

Az üzleti titok védelméről szóló törvény mellett egyéb jogszabályok is

⁹⁸ BOYTHA György, u.o. 28. o., 11.2.2) pont

⁹⁹ HOGAN LOVELLS, 18. o., 107. pont

¹⁰⁰ A keretszerződést elemzi Huck, W.: Rahmenbedingungen für den Technologietransfer von Deutschland nach China. Institute for International Business&Law, Braunschweig, www.law-and-business.com

¹⁰¹ BOYTHA György 27. o., 11.2.1) pont

¹⁰² Párizsi Uniós Egyezmény, kihirdette: 1970. évi 18. törvényerejű rendelet

¹⁰³ Hogan LOVELLS 17. o., 97. bekezdés

¹⁰⁴ Lásd: 16. lábjegyzet

foglalkoznak e jogintézménnyel és összességében nagyon is részletesen, hogy egyes cselekményeknél milyen a bűnös fél felelőssége, hogyan lehet kiszámolni a károkat, illetve ez alapján a kártalanítást.¹⁰⁵

5. Magyarország

5.1 A történelmi és elméleti háttér

A szellemi alkotások egyik fajtájaként jelent meg az 1959. évi IV. törvényben a Polgári Törvénykönyvről (a továbbiakban: az 1959-es Ptk.) az üzleti titok és a know-how védelme az 1977-es novella¹⁰⁶ hatálybalépésével. A Ptk. a nevesített és a nem nevesített szellemi alkotás jogosultja számára egyaránt védelmet nyújtott az ún. hézagmentes oltalom elve¹⁰⁷ mentén. Az 1959-es Ptk. 81. § (2) bekezdésében definiálta az üzleti titkot, mely szerint ennek számított „*minden olyan tény, információ, megoldás vagy adat, amelynek nyilvánosságra hozatala, illetéktelenek által történő megszerzése vagy felhasználása a jogosult jogszerű pénzügyi, gazdasági vagy piaci érdekeit sértené vagy veszélyeztetné, és amelynek titokban tartása érdekében a jogosult a szükséges intézkedéseket megtette.*” Ugyanakkor fontos megemlíteni, hogy a magyar jogirodalomban a know-how elemzése, értelmezése és az egyes nézőpontok megvitatása már korábban elkezdődött¹⁰⁸. A fogalom megalkotása közben két elmélet alakult ki: a maradékelmélet, illetve az absztrakciós elmélet. A maradékelmélet szerint a know-how fogalmi elemein kívül maradnak azok a műszaki megoldások, melyek speciális oltalomban részesülnek, míg az absztrakciós elmélet szerint a know-how fogalmi körébe sorolható valamennyi forgalomképes műszaki megoldást függetlenül annak esetleges speciális oltalmától.¹⁰⁹ Az 1959-es Ptk. 81. §-nak szabályozásából világosan kivehető, hogy a jogalkotó az absztrakciós elmélet mellett döntött. Ugyanakkor az is egyértelmű, hogy az 1977-es novella hatálybalépésével és a know-how intézményesített védelme után sem halkultak le a viták a know-how tulajdonképpeni mivoltával kapcsolatban. Mint ahogy más országokban, Magyarországon is a problémát a know-how megfoghatatlansága jelentette.¹¹⁰

5.2 A hatályos szabályozás

Ma Magyarországon több jogszabályban is megtalálható az üzleti titok és a know-how védelmére vonatkozó normák. A domináns szerepet továbbra is a Ptk.¹¹¹ tölti be, ugyanakkor kibővült a kör a Tpv.¹¹², az Mt.¹¹³, illetve a Btk.¹¹⁴ szabályaival is.

¹⁰⁵ Hogan LOVELLS, 32. o.

¹⁰⁶ 1977. évi IV. törvény a Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyvéről szóló 1959. évi IV. törvény módosításáról és egységes szövegéről (a továbbiakban: 1977-es novella)

¹⁰⁷ BOBROVSZKY „Rejtélyek és fortélyok” 2. o., 2) pont.

¹⁰⁸ Példaként lásd: VILÁGHY Miklós: A know-how problémája, Újítók lapja, 1968.

¹⁰⁹ GÖRÖG Márta „A know-how jog védelmének alapvető kérdései”, 2012., 27. o.

Ugyanitt található a két elmélet bővebb bemutatása is.

¹¹⁰ Erről bővebben lásd: GÖRÖG Márta u.o. 31. o.

¹¹¹ Melyet viszont azóta újrakodifikáltak, és emiatt a know-how-ra vonatkozó szabályozás is változott.

¹¹² 1996. évi LVII. törvény a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról (a továbbiakban: Tpv.),

A 2014-ben hatályba lépett Ptk. 2:47. §-a¹¹⁵ szabályozza az üzleti titok és a know-how védelmét. A Ptk. a védelmét a TRIPS-hez igazítja, mivel a Szerkesztőbizottság, osztva Bobrovsky Jenő¹¹⁶ álláspontját, aki szerint a TRIPS sokkal inkább egy általános mérce, melyhez igazodni kell, nem pedig egy minimumszabályozás, melyet még tovább kéne bővíteni. Ugyanakkor a Ptk. az oltalmi tárgyak felsorolásakor anélkül, hogy a védelem terjedelmében túllépne a TRIPS-en, meghaladja azt. Magának a védelemnek a Ptk. három feltételt szab: a jogosult gazdasági tevékenységéhez kapcsolódás, a jogosult jogszerű érdekének sérelme és a titokmegőrzés kötelezettsége. Dolgozatom bevezetőjében feltett kérdésre a jogalkotó már az üzleti titok és a know-how védelméről szóló szakasz elhelyezésével is választ, hiszen a Ptk.-ban ez 2:47. §-ban, azaz a második könyv harmadik, a személyiségi jogokról szóló részében található.

A jogosult gazdasági tevékenységhez kapcsolódás első látásra azt sugallhatja, hogy csak üzletszerű gazdasági tevékenységet folytató személyt illetheti meg az üzleti titok, s így a know-how védelme. De itt a gazdasági tevékenységhez kapcsolódás sokkal inkább arra vonatkozik, hogy a jogosultnak a gazdasági tevékenységből fakadóan legyen gazdasági érdeke, teljesen függetlenül attól, hogy az üzletszerűen van-e folytatva. Akit a törvény ezzel kizár a védelem alól, azok, akik például csak otthon hasznosítják a know-how-t.¹¹⁷

A jogosult jogszerű érdekének a sérelme a hasonló amerikai UTSA megfogalmazással ellentétben itt inkább azt hivatott kifejezni, hogy ahhoz, hogy jogosult felléphessen a jogsértő magatartásnak tényleges jogos pénzügyi, gazdasági vagy piaci érdekét kell sértenie – tehát ez a lényegesség feltételét jelenti.

A titokmegőrzés kötelezettsége egy általános felróhatósági mércét állít a jogosulttal szemben. Ez a feltétel át lett ültetve a TRIPS-megállapodásból és alapvetően az általánosan elvárható, ésszerű lépéseket követeli meg a jogosulttól. Ebből következik az is, hogy a bizonyítási teher mindig a jogosultat terheli.¹¹⁸

Ahogy az a törvény szövegéből is kitűnik, a Ptk. nem nyújt védelmet az amerikai gyakorlatból meghonosult mérnöki visszafejlesztéssel (reserve engineering)

melynek a 4. §-a szól az üzleti titok versenykorlátozó megszerzéséről vagy felhasználásáról, valamint jogosulatlan mással való közlés vagy nyilvánosságra hozásáról.

¹¹³ 2012. évi I. törvény a munka törvénykönyvéről (a továbbiakban: Mt.)

¹¹⁴ 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről (a továbbiakban: Btk.)

¹¹⁵ (1) *Üzleti titok a gazdasági tevékenységhez kapcsolódó minden nem közismert vagy az érintett gazdasági tevékenységet végző személyek számára nem könnyen hozzáférhető olyan tény, tájékoztatás, egyéb adat és az azokból készült összeállítás, amelynek illetéktelenek által történő megszerzése, hasznosítása, másokkal való közlése vagy nyilvánosságra hozatala a jogosult jogos pénzügyi, gazdasági vagy piaci érdekét sértene vagy veszélyeztetné, feltéve, hogy a titok megőrzésével kapcsolatban a vele jogszerűen rendelkező jogosultat felróhatóság nem terheli.*

(2) *Az üzleti titokkal azonos védelemben részesül az azonosításra alkalmas módon rögzített, vagyoni értéket képviselő műszaki, gazdasági vagy szervezési ismeret, tapasztalat vagy ezek összeállítása (e törvény alkalmazásában: védett ismeret), ha a jóhiszeműség és tisztesség elvét sértő módon szerzik meg, hasznosítják, közlik mással vagy hozzák nyilvánosságra. E védelemre nem lehet hivatkozni azzal szemben, aki a védett ismerethez vagy az azt lényegében behettesítő hasonló ismerethez*

a) a jogosulttól független fejlesztéssel vagy

b) jogszerűen megszerzett termék vagy jogszerűen igénybevetett szolgáltatás vizsgálata és elemzése útján jutott hozzá.

(3) *Az üzleti titok megsértésére nem lehet hivatkozni azzal szemben, aki az üzleti titkot vagy a védett ismeretet harmadik személytől kereskedelmi forgalomban jóhiszeműen és ellenérték fejében szerezte meg.*

¹¹⁶ Erről bővebben lásd: BOBROVSKY Jenő „Rejtélyek és fortélyok” című tanulmányát

¹¹⁷ FALUDI Gábor *A védjegy-törvény magyarázata*, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2014, 676. o.

¹¹⁸ U.o.

szemben, illetve a független kifejesztéssel szemben.¹¹⁹

A jogsértés következményeit alapvetően a többi személyiségi jog megsértésének következményeihez igazították, tehát a Ptk. 2:51. – 2:54. §-ok közül lehet választani. Ha a jogsértés egyben megfelel a Tpv. általános generálklauzulájának, akkor jogosult felléphet a Tpv. 4. § alapján is. A Tpv. üzleti titok definíciója a Ptk.-hoz utal vissza, így kellő jogbiztonságot biztosítva a piaci szereplők számára. A munkaadóknak a Mt. 8. § (1) bekezdésében található generálklauzula ad lehetőséget arra, hogy széleskörűen felléphessenek a munkavállalókkal szemben. A 8. § (4) bekezdés külön is szól az üzleti titok megőrzésének köteleességéről. Ezeket egészíti ki a Btk. 418. §, mely szerint „Aki jogtalan előnyszerzés végett, vagy másnak vagyoni hátrányt okozva üzleti titkot jogosulatlanul megszerez, felhasznál, más személy részére hozzáférhetővé tesz vagy nyilvánosságra hoz, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

Konklúzió

Dolgozatom megírása közben két, sok esetben egybefonódó kérdésre kerestem a választ. Az első, hogy melyek azok az indokok vagy érvek, amelyek miatt az egyes államok jogalkotóit arról győznek meg, hogy a személyiségi jogi vagy a tulajdonjogi paradigmára tegyék a voksot az üzleti titok és a know-how szabályozásakor? A második kérdés pedig az volt, hogy a meghozott döntés szabályozás milyen formájában manifesztálódott, és milyen hatással volt a gazdasági szereplők lehetőségeire és magatartására? Ahogyan azt olvashattuk, az első ránézésre könnyen eldönthető kérdés mögött mély és sok évtizede tartó viták lelhetőek fel. Azt is láthattuk, hogy igazán nagy múltú, kikristályosodott dogmatikával ma még csak az amerikai gyakorlat rendelkezik, a többi állam még sokkal inkább csak keresi azt a jogi formátumot, amelyben kellő biztonságot és ugyanakkor rugalmasságot tudna biztosítani az üzleti titok és a know-how védelme tekintetében.

E kérdéseket három szempontból próbáltam megvizsgálni - dogmatikailag hogyan lehet megfogni az üzleti titkot és a know-how-t, itt mindenekeelőtt a definiálási és a magánjogi keretrendszeren belüli elhelyezésre való tekintettel; összehasonlító magánjogi megközelítésből, azaz egyes államok szabályozását elemezve milyen tanulságokat lehet levonni és végül, de nem utolsó sorban azt is vizsgáltam, hogy Magyarországon milyen válaszokat adtunk ezekre a kérdésekre.

Az elméleti háttér alapján arra a következtetésre jutottam, hogy a személyiségi jogi megközelítés nem fogadható el, mivel Görög Márta gyönyörű érvelése ellenére is¹²⁰ világossá vált, hogy az üzleti titok és a know-how értékét nem az azt megalkotó individuuum személyiségének manifesztálódása adja meg, hanem a titkosított információ gazdasági használhatósága és a piaci versenytársak előtti előny. Tehát azt mondhatjuk, hogy az üzleti titok és a know-how legrelevánsabb jellemzője mégis annak vagyoni oldalában található meg. Ugyanakkor téves a tulajdonjogi megközelítés száz százalékos elfogadása is. A visszafejlesztés mint az

¹¹⁹ GÖRÖG Márta, 2012, 79. o.

¹²⁰ Lsd: 16. lábjegyzet

üzleti titokvédelem korlátja mutatja jól azt, hogy a know-how jogosultja nem tulajdonos, hanem csak birtokos, hiszen a visszafejlesztéssel előáll az a helyzet, mikor egyszerre több személy is döntési pozícióban van annak tekintetében, hogy felfedi-e a titkot, közkinccsé teszi-e a védett tudáshalmazt. Bár gyakorlatilag igen kicsi az esélye annak, hogy valaki önszántából közkinccsé tegye a védelem tárgyát, de elméletileg semmi, az eredeti jogosult sem tudja ebben meggátolni. Véleményem szerint a szabályozás tárgyának specifikusságára tekintettel nem biztos, hogy helyes csak a magánjogi keretrendszeren belül gondolkodni, sokkal inkább magának az üzleti titoknak és a know-how-nak a szemszögéből kell vizsgálni a kérdést. Úgy látom, hogy a személyiségi jogi és a tulajdonjogi paradigmák egymásnak feszüléséből egy tézis-antitézis-szintézis triadikus rendszerhez hasonlóan eredményként született meg Boytha György szellemi termékek koncepciója¹²¹. Ez az egyetlen olyan koncepció, mely magának a jogterületnek a jellegzetességeire koncentrálna, nem pedig a már meglévő kereteken belül szeretne adni választ. Továbbá véleményem szerint ez az egyetlen olyan rendszer, melybe az üzleti titok és a know-how jogintézménye is logikusan beilleszthető.

Az összehasonlító magánjogi rész bemutatta, hogy az eddigi tapasztalatok és a jogi védelem hatékonysága alapján az Egyesült Államok szabályozása, mely vagyoni jogi megközelítést tart szem előtt, sokkal jobban ki tudja elégíteni a piaci szereplők igényeit. Ezért a norma, melyet követendő példaként lehet felhozni, nem a TRIPS-megállapodás, hanem az UTSA. Az UTSA Boytha György találó megfogalmazása szerint: „...nem tulajdonjogi, sem nem merő versenyjogi, hanem adott alkotmányi keretek figyelembe vételével érdemben sajátos, meghatározott időbeli és tartalmi keretek közé szorított kizárólagos jogi védelmet ötvözött.”¹²² Boytha György idézete jól rávilágít arra is, hogy bár az amerikai bírói gyakorlat a tulajdonjogi megközelítés útján indult el, mégis miután letisztult a gyakorlat, és a jogalkotó a kodifikáció mellett döntött, felismerte e jogintézmény sajátosságait és azoknak figyelembe vételével tett bizonyos distinkciót az üzleti titok és a know-how és a klasszikus tulajdonjog tárgyait, illetve az ezekhez fűzhető szabályozás között. Az uniós szabályozás pedig jól mutat rá, hogy a jog, ha sikeresen akarja szolgálni a gazdasági szereplőknek, illetve magának a piacnak, az egyes államok gazdasági fejlődésének az érdekeit, akkor egy globalizálódó világban nem engedheti többé meg magának egy jogintézmény szabályozásának államonkénti változatosságát. Viszont szerintem, ha már összhangot szeretnénk teremteni, akkor azt érdemes lenne a nemzetközi eredményekre és tendenciákra is figyelemmel tenni, ezért lennének fontosak azok a tapasztalatok, amelyeket az amerikai joggyakorlat kínál számunkra.

A Ptk. újrakodifikációja során a magyar jogtudósokban is felmerültek az általam fentebb említett kérdések és problémakörök. Bár a kodifikáció során a személyiségi jogi megközelítés vált végül elfogadottá, mindenféleképpen érdemes azt is figyelembe venni, hogy a magyar jogtörténet (összhangban az európai tendenciákkal) a második világháborúig tulajdonjogi felfogást követett, és e rendszer tiszta, átlátható dogmatikával, fogalmi rendszerrel dolgozott. A tulajdonjogi

¹²¹ Lásd: 22. lábjegyzet

¹²² BOYTHA György, 2006, 23. o.

megközelítés mellett voksolt a Ptk. kodifikációja során több neves kortárs jogtudósunk is. Ugyanakkor üdvözlendőnek nevezhető az is, hogy megmaradt az üzleti titok és a know-how több jogszabályban történő kombinált védelme is, hiszen ez az a megoldás, mely a jogintézmény teljes körű védelmének a biztosítása.

Zárószóként pedig szeretnék visszatérni arra a kérdéskörre, amit dolgozatom 1.4. «Know-how: Jössz vagy méysz?» című pontjában tárgyaltam – egyáltalán van-e létjogosultsága a know-hownak? Azt láthatjuk, hogy egyrészt megjelenik azon ösztársadalmi igény, hogy a fejlődés jegyében és ennek érdekében minden megteremtett szellemi tőkét vissza kell szolgáltatni a társadalomnak, tehát közkinccsé kell tenni. Ugyanakkor a védjegyek használatának egyre szélesedő köre, az, hogy a köztudomásban is meghonosodott az, hogy a szellemi termékek értékkel, konkrétan mérhető gazdasági értékkel bírnak, véleményem szerint egy olyan tendenciát rajzol ki, mely a közfelfogás tulajdonjogi paradigmához való közelítését mutatja. Ebből szempontból kiindulva pedig az üzleti titok és a know-how értéke erőteljesen felértékelődhet, hiszen míg eddig a quid-pro-quo hiánya miatt a know-how egy szükséges rosszként lett elfogadva, hamarosan az a kérdés merülhet fel, hogy melyek azok az információhalmazok, melyeket attól függetlenül szeretné a jogalkotó a közkinccsek halmazába beemelni, hogy egyébként a quid-pro-quo koncepcióval szakítanánk. Ezért is érdekes de lege ferenda megfontolni a találmányok törvényen alapuló regisztrációja intézményének bevezetése az EU-ban, illetve Magyarországon. Egy ilyen lista felállítása nem lenne példátlan, hiszen az USA-ban már ma is működik egy ilyen jogintézmény, a Statutory Invention Registration (SIR). Az üzleti titok és a know-how egy magában óriási lehetőségekkel kecsegtető jogintézmény, amelyet viszont annak specifikussága miatt külön és kiemelten kell kezelni. Emiatt kell tehát törekedni a különböző államok szabályozásának az egymáshoz való közelítésére, egységesítésére, illetve az üzleti titok és a know-how világos meghatározására. Amíg viszont ez nem következik be, a know-how továbbra is egy sokak számára idegen, megbízhatatlan, rejtélyes fekete doboz marad.

Felhasznált irodalom

- Andreas SCHOTTER és Mary B. TEAGARDEN: *Protecting Know-how in China*
- BACHER Vilmos: *A szellemi tulajdon jogi védelme és a Ptk.* (PJK, 2000/3., 23-32. o.)
- BOBROVSZKY Jenő: *Rejtélyek és fortélyok, Hozzászólás az üzleti titok és a know-how kérdésköréhez a Ptk. Javaslat kapcsán, 2006*
- BOYTHA György: *Reflexiók Dr. Bobrovsky Jenő „Rejtélyek és fortélyok” című tanulmányához, 2006*
- BOYTHA György: *A szellemi alkotások joga és az új Ptk.* (PJK 2000/2., 46-56. old.)
- FALUDI Gábor: *A védjegy-törvény magyarázat, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2014*
- EÖRSI Gyula, VILÁGHY Miklós: *Magyar polgári jog I-II.: egyetemi tankönyv.* Budapest: Tankönyvkiadó, 1962. 1001 p.
- FICSOR Mihály Zoltán: *A szellemi tulajdon és a Ptk.* (PJK, 2001/2., 27-30. o.)
- GÖRÖG Márta: *A know-how jogi védelmének kérdései, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2012*

GRÁD-GYENGE Anikó: *Búcsú a szellemi alkotások jogától? - A szerzői jog és az iparjogvédelmi oltalmi formák polgári jogi védelme a magyar magánjogban*

SZLADITS Károly: *A magyar magánjog vázlata*. Grill Károly Könyvkiadó Vállalat, Budapest, 1937.

Sarah EDMONDS & your China Integrated team: *Protecting Know-How and Trade Secrets in China: The role of a well organized management and internal IT*

ВАСИЛЬЕВ А. С., szerk. СТЕПАНОВ С. А.: *Комментарий к Гражданскому кодексу Российской Федерации (учебно-практический)*

Крянин С.М.: 6.8. *О пробеле в законодательстве об ответственности за преступные посягательства на ноу-хау*

СТАРОДУБОВА Л.В.: *К вопросу о правовом механизме охраны секретов производства (ноу-хау)*, Вестник Самарской гуманитарной академии, Серия «Право», 2012, N. 2 (12)

О.В. СУШКОВА: *Ноу-хау или коммерческая тайна?*

О.В. СУШКОВА: *«Правовой режим ноу-хау»*, Научные Ведомости № 16 (71) 2009

Jogforrások

Uniform Trade Secrets Act 1985

Unfair Competition Prevention Act (Act No. 47 of May 19, 1993, as last amended by Act No. 30 of April 30, 2009)

Japan Civil Code Act No. 89 of April 27, 1896

Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb (2004)

Párizsi Unió Egyezmény, kihirdette: 1970. évi 18. törvényerejű rendelet

1977. évi IV. törvény a Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyvéről szóló 1959. évi IV. törvény módosításáról és egységes szövegéről

1996. évi LVII. törvény a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról

2012. évi I. törvény a munka törvénykönyvéről

2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről

Anti-Unfair Competition Law of the People's Republic of China

Citizens summary EU proposal – Protecting trade secrets

Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (Annex 1C of the Marrakesh Agreement Establishing the World Trade Organization, signed in Marrakesh, Morocco on 15 April 1994.)

1998. évi IX. törvény 1. C) melléklet 39. cikkében (TRIPS-megegyezés magyarországi kihirdetése)

Act on the Protection of Trade Secrets (1990:409)

Jogesetek

Ruckelshaus v. Monsanto Co., 467 U.S. 986 (1984)

E. I. Du Pont de Nemours Powder Co. v. Masland - 244 U.S. 100 (1917)

Постановление Президиума Воронежского областного суда от 24.06.2009. г. по делу N. 44г-42.

Az [EK] 82. cikk és az EGT-Megállapodás 54. cikke alkalmazására vonatkozó, a

Microsoft Corp. elleni eljárásban hozott 2007/53/EK határozat (COMP/C-3/37.792 – Microsoft-ügy) (HL 2007. L 32., 23. o.)

Az Európai Unió Törvényszéke 89/12. sz. sajtóközlemény

Vestergaard Frandsen A/S v BestNet Europe Ltd [2009]

Jelentések

Hogan Lovells International LLP „Study on Trade Secrets and Parasitic Copying (Look-alikes) MARKT/2010/20/D”

Baker&McKenzie – „Protection of trade secrets: the global perspective”

Baker&McKenzie – „Study on Trade Secrets and Confidential Business Information in the Internal Market”

Report European Commission conference of 29 June 2012 "Trade Secrets: Supporting innovation, protecting know-how"